

Přítomnost

ROČNÍK IX

V PRAZE 1. ČERVNA 1932

ZA KČ 2.—

Bude se jednat o hospodářský plán? VÁCLAV VERUNÁČ

Muži kolem Hitlera

Umřel Schöngelst

A. Fuchs

Český spisovatel a český film OTTO RÁDL

O člancích, které vzbudily pohoršení F. PEROUTKA

V Praze za padesát let

Evropan Stresemann — Bolševismus nasucho — Je možná dohoda v boji
proti zločinnosti? — Stojaté vody — Závěrečný rok pětiletky

Půjčovna knih „MÍR“ Praha II, Vladislavova 2. Palác Báňské a hutní

NEJNOVĚJŠÍ ČESKÁ LITERATURA, JAKOŽ I NĚMECKÁ,
ANGLICKÁ A FRANCOUZSKÁ

Odborný ženský lékař **Dr. Vepřovský**,
Praha II., Václavské n. 67. Ord. od 2—5. Telefon č. 268-36.

Bankovní dům

PETSCHEK A SPOL.

Praha II, Bredovská 18

Adresa telegramů Petschekomp

Prázdninové kursy francouzštiny

Institut de Touraine à Tours (Indre-et-Loire) — Čechoslováci 30%, slevy — Účastníci ve věku 16—25 let 50% slevy na francouzských drahách — Slevy na drahách československých a německých pro středoškolské a vysokoškolské studenty

Zprávy: prof. V. ČÍŽEK, Praha XVIII, Ořechovka 284

Cestovní kufry a brašny,
aktovky, moderní dámské
kabelky nejlevněji u firmy

OLGA FALLADOVÁ

Král. Vinohrady, Anglická 2

Založeno r. 1889

Telefon 344-78

ŽIVNOSTENSKÁ BANKA

ZALOŽENA ROKU 1868

Akciový kapitál . . . Kč 300,000.000.—

Reservní fondy . . . Kč 394,000.000.—

23 FILIÁLEK

3 EXPOSITURY

Centrála:

V PRAZE, NA PŘÍKOPĚ 30

Provádí veškeré obchody bankovní
doma i v cizině.

Národohospodářská novinka

Dr. PAVEL SMUTNÝ:

K nové organizaci studia konjunktury

Knihovny Stat. obzoru sv. 29. 26 stran . . . . . Kč 6.—

V komisi knihkupectví

firmy Fr. Borový, Praha II., Národní 18.

N A B Í D K Y A P O P T Á V K Y

Poplatek za jednu noticku zasláný současně ve známkách obnáší Kč 10.—, služby a práce Kč 5.—

Lékaři, pozor! Pro-
dám za pouhých
Kč 3.200.— úplně
neporušené dílo:

Halban-Seits: Bi-
logie u. Pathologie
des Weibes 1930—
1931, 8 dílů v krám-

ské ceně 8.200 Kč.
Nabídky do adm.
t. 1. pod čís. 125.

U Flory volné byty

(pokoj, kuchyň i
jednotlivé) nezaří-
zené pronajme. K
doptání: Praha XI.,

Sudoměřická 11.

Prodám bibl. bezv.
výt. A. S. Puškina.
Car Nikita, na

offsetovém papíře.
Značka „Kniho-
mil“, do adm. t. 1.
pod č. 126.

DOPISY URČENÉ PRO TUTO RUBRIKU OZNAČUJTE: NABÍDKY A POPTÁVKY A ČÍSLO INSERTU

OBSAH 21. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: O. WEISL: Dnešní německá psychologie. — J. E. ŠROM: Závěrečný rok první pětiletky. — Slovenská událost. — F. SMLŠAL: Oštep a pero. — DR. W. L. a DR. O. R.: Tragigroteska se sirkami. — Tajný problém: platy státních zaměstnanců. — Jsou jenom mladí nespokojenci? — Jakýsi epilog k polemice o pětiletce. — Tabulková politika. — Gründerství.

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TRÍDA 18
Telefon číslo 390-51 až 54 — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622
PŘEDPLATNÉ NA ROK Kč 100.—, NA PŮL ROKU Kč 50.—,
NA ČTVRT ROKU Kč 25.—, JEDNOTLIVÁ ČÍSLA Kč 2.—
Užívání nov. známek povoleno řed. pošt a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10/1 1924
TISKEM KNIHTISKÁRNY ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA 62

p o z n á m k y

Evropian Stresemann

Ve Francii (a u nás také) dělá nyní mnoho hluku prasknutí jedné legendy: „evropanství“ Stresemannovo. Ale toto evropanství zaslужuje býti uvedeno v uvozovkách, neboť tak, jak se nám podávalo, bylo docela svého druhu. Bylo to evropanství à la Paris, upravené k obrazu a podobenství toho, co jsme mohli potřebovat a čeho jsme si přáli. Legenda byla domácího původu, a Francouzové nesměji se zlobit na nikoho jiného než na sebe, když jim ji nyní vydané zápisky Stresemannovy brutálně ničí. Je to ovšem velmi hrubé probuzení ze sna, poněvadž ze zahrátého lůžka vlastních představ uvádění jsou tu přímo pod sprchu německých zájmů a aspirací.

Locarno bylo velké nedorozumění. Ale proč, či vinou? Poněvadž národy nesnesou pravdu, nedovedou přehlédnout a promyslit celou skutečnost a konec konců proto, že si nedůvěřují, že se sebe bojí a zas ze strachu se nenávidí. Locarno bylo dobré dílo, dobrý začátek. Byl to jediný kousek státnictví, který se provedl po válce. Stresemann, Briand a Chamberlain udělali, co na nich bylo ze situace a materiálních podmínek, které měli k dispozici. Ale národy, resp. jejich parlamentní reprezentace nedovedly je následovat, nedovedly je, jak patrně, ani pochopit, nechtěly to, co musili chtít ti, kteří je vedli k nim. Dnes si to můžeme říci: Locarno bylo pokusem o revisi míru versailleského. Německo nabízelo tu uznání toho, co se stalo na západě, za právo žádat a dosáhnout určitých změn na východě. To se u nás a zejména v Polsku, jehož se to přímo týkalo, cítilo velmi dobře.

Pro Francouze i pro Angličany byla v tom dvojí výhoda: 1. zajištění situace na Rýně (Alsasko-Lotrinského), 2. udržení míru. Cena byla: přinutit Polsko osamocněním, aby se vzdalo koridoru s Gdanskem a po případě i větší části průmyslového revíru hornoslezského. Československá hranice nebyla sporná, ale ovšem důsledky změněné evropské situace Německa bychom ihned ucítili a později byla tu perspektiva anšlusu a německé nadvlády středoevropské. Angličanům se přirozeně zdál obchod zcela fair. Vyhledka, že patrně budou musít časem vrátit také nějaké kolonie, nemohla je odstrašit, když na druhé straně otevírala se tu cesta k solidnímu míru na kontinentě a tím k novému rozmachu obchodnímu. Pro Poláky bylo to zlé. Pro nás povážlivé v dalším vývoji, ale nikoli nebezpečné.

Pro Francouze to znamenalo rozhodnout se: převést vítězný, diktovaný mír na smluvený, kompromisní — za to garantovaný, nebo odmítnout, ale pak se připravit: čelit Německu bojovně, jen se svými přímými spojenci. Francie se nedovedla rozhodnout, a aby se nemusila rozhodnout, upravila si raději úmluvu libovolně podle svého, interpretovala Locarno jednostranně i se Stresemannem, bez ohledu na nebezpečí, že si tím bude „lhát do kapsy“, že tak vznikne docela umělý ilusivní útvar, který neobstojí ve zkoušce událostí.

Nutno přiznat, že Stresemann sám Francouzům tvoreni své evropanské a pacifistické legendy neusnadňoval. Usnadňovalo ji však nadšení Angličanů a Američanů, podceňujících „východní“ Evropu a plujících v následujících letech zcela v mystických prouděch víry světového míru (Kelloggův pakt), a usnadňovala ji opojná výmluvnost Briandova. Při tom Briand sám ovšem dobře věděl, že Německo není žádná kobra, kterou by bylo lze krotit věčně libeznou hrou na flétnu ženevskou. Nedovedl však, neodvážil se a snad nemohl se odvážiti říci svým krajanům pravdu. Vždyť ani vyklizení Porýnska nedalo se provést hned po Locarno a řešení otázky dlouhů zůstávalo neupřímné a polovičaté. V Německu byl zas Stresemann považován za blázna nebo zrádce a musil se bránit zdůrazňováním německé porážky ve válce i v kampani říurské, ukazováním německé bezmoci podniknouti za daných poměrů, v přítomnosti, cokoli proti Francii, odkazováním na budoucnost, která zůstává rezervována. Stresemann byl Němec a dělal německou politiku, jak bylo jeho právo a povinnost. Evropanství bude dotud chimerou, dokud nebude možno býti při něm zároveň celým Němcem, Francouzem, Čechoslovákem atd. Stresemann byl dokonce německý nacionalista. Je známo, že k vůli tomu jej odmítli přijmout po převratu do strany demokratické. Chtěl také svou locarnskou politiku dělat s nacionaly. Byl monarchistou. V rodině Hohenzollernů měl dávno intimní styky (proto také jeho dopis korunnímu princovi). Ale Stresemann byl zároveň

realita, člověk, který nechce jít čelem proti zdi. Člověk, který měl také světový obzor, což u Němců je přímo výjimkou, proto byl odhodlán omezit se v samozřejmém úsilí o oddělení porážky na to, čeho lze dosáhnout bez zoufalého prostředku vyprovokování nové války, v níž by Německo mělo zas celý svět proti sobě. Konkrétně znamenalo to pro něho: vzdát se všeho, co bylo ztraceno na západě, pokud toho nelze dosáhnout vyjednáváním, kompenzacemi (jako Eupen, Malmedy od Belgie) a koncentrovat se na východ. Na západě totiž světové veřejné mínění s vytvořeným stavem souhlasí, Angličané cítí svůj vlastní zájem, aby se tu nic neměnilo a zejména německé nájezdy přes Rýn neopakovaly. Naproti tomu východ je sporný, Německo bylo tu těžce poškozeno, zde lze něco dostat při úplné změně mezinárodní konstelace — anglosaský svět bude v tom s Německem, zvláště když bude postupovat mírně, s použitím právního aparátu, který mu poskytuje mírová smlouva a pakt Společnosti národů.

To bylo Stresemannovo evropanství, lépe řečeno jeho světovost, jeho rozumnost, jeho velikost. Nic jiného. Kdo mu rozuměl, kdo sledoval zblízka události, četl dokumenty a nejen články a řeči koncipované ad usum politických delfinů, nanejvýš voličů, nemůže býti překvapen ani tím, co se stalo se Stresemannem, ani tím, co se stalo s Německem.

Rudolf Procházka

Bolševismus nasucho

Návrh bytového zákona, jak byl vypracován ministerstvem sociální péče, byl nazván „bolševismem nasucho“. Díváme-li se na zásady tohoto návrhu, nevidíme v nich daleko nic, co by připomínalo bolševictví. Je to návrh, který počítá s rozvržením sil v koalici; jest na něm znát iniciativa sociálně demokratického ministra; tím není řečeno, že by tento návrh odpovídal všem požadavkům socialistů. Velkým pokrokem jest potud, že počítá na řadu let kupředu, že chce překonat mrtvé body neustálých provisorii v ochraně nájemníků. Navazuje na skutečnosti a zkušenosti z ciziny, a to z ciziny, která jest na honu vzdálena jakéhokoli podezření z bolševismu nasucho. Jest přirozeno, že tento návrh se nelíbí majitelům domů; těm líbil by se jedině zákon, který by odstranil veškerou ochranu nájemníků. Je však otázka, je-li okolnost, že návrh se nelíbí majitelům domů, postačitelna pro to, aby se mluvilo o bolševismu nasucho. Co jest bolševismus, víme. Pojem bolševismu nasucho jest však velmi nejasný. Podle těch, kteří o něm mluví, je to cesta, která k cílům bolševickým dospívá jinými cestami, snad méně drastickými a ostrými než bolševismus sám. Prý návrh sahá na kořeny soukromého vlastnictví, které jest zaručeno ústavou. Je tu jeden velký precedenční případ: pozemková reforma. Nikdo rozumný jí nebude nazývat bolševictvím nasucho. Každý ji v zásadě považuje za čin rozumný a zdravý, i když nebude souhlasit se způsobem, jakým byla provedena. V zásadě — a v té s pozemkovou reformou souhlasíme — šlo o největší zásah do soukromého vlastnictví, jaký kdy u nás byl proveden. Byl to zásah rozumný a spravedlivý, protože byl odůvodněn velmi závažnými důvody.

Jsou-li vážné sociální důvody, aby i nadále bylo omezeno právo majitelů domů volně disponovati domovním majetkem, není správné viděti v tom bolševismus nasucho, ale jenom opatření, které odpovídá povaze moderní společnosti, která musí zasahovati i do soukromé volnosti, do volnosti soukromého podnikání, tam, kde to žádají vážné důvody sociální a hospodářské. Uvedeme příklad: lihové předlohy znamenají také hluboký zásah do soukromého podnikání. Předepisují mu určitou dráhu. Nutí konsumenty, aby používali směs lihu a benzínu. Určuje se cena směsi. Proč? Aby se zvýšil konsum lihu, aby se tím pomohlo zemědělcům. Ten, kdo bude nucen kupovati směs benzínu a lihu, a který by chtěl kupovati jen čistý benzin, mohl by také mluvit o bolševismu nasucho, poněvadž jest nucen k něčemu, co by jinak nedělal. Jinak by nemíchal lih s benzinem. Kdyby měl rozhodnouti, kupoval by raději levnější benzin než dražší směs. I tu zásah do sféry zájmů jednotlivců byl diktován zájmy širšími, vyššími.

Zemědělství velmi často přichází s požadavky, jež mají omeziti volnost jiných vrstev, jen proto, aby byla chráněna domácí zemědělská produkce. Zemědělci tu vycházejí z předpokladu, že jest úkolem státu, aby zasahoval do hospodářského procesu, aby omezil volnost soukromého podnikání, aby určoval pevné dráhy, aby předpisoval, jak to má být, má-li býti chráněno zemědělství. Moderní stát dávno už není státem policejním. Bude čím dále tím více zasahovati do věcí, kde si až dosud jednotlivci dělali co chtěli. Zemědělci nařikají na drahotu některých průmyslových výrobků. Plným právem. Jsou to kar-

tely, ktoré pôsobia tuto neúmernou a neodôvodnenou drahotu základných potrieb: železa, staviva, uhlí atď. Jde o to, omeziť pravomoc týchto kartelů tak, aby neuhli své postavení jednostranně využívat ke škodě konsumentů. Kartely budou říkat: to jest bolševismus nasucho. Mají pravdu? Ne! Bude dobře, když se nebude u nás příliš často užívat těchto slov. Když se jednalo o zastoupení bankovních zaměstnanců ve správě bank, také se říkalo: nemůžeme připustit tento bolševismus nasucho. Říkalo se i při jiných příležitostech. Říkalo se to tam, kde moderní stát byl nucen ukládat meze egoismu jednotlivců a skupin. Jest pochopitelné, že majitelé domů nejsou nadšení návrhem ministerstva sociální péče. Kdyby však bylo po jejich, byl by sociální zmatek daleko větší; ochrana nájemníků má své stíny. Ale prospěch, sociální prospěch z ochrany nájemníků jest větší než by měl celek z toho, kdyby se splnila přání majitelů domů. I tu rozhoduje prospěch majority. Jest nesprávně puncovati některé sociálně politické opatření jako bolševismus nasucho, jen proto, že se někomu nelíbí.

V. G.

Je možná dohoda proti zločinnosti?

V nedávné době opakovala se již hodně známá historie: přihodilo se několik křiklavých zločinů a to mělo neklidnou odezvu v denním tisku. Reagovaly tentokrát i listy socialistické a listy, u nichž možno hledati prvek náboženský. Ač byla tato reakce dosti různorodá, lze přece v celku říci, že bylo voláno po větší přísnosti trestního soudnictví, to znamená: vykonávat trest smrti, ukládat přísné tresty na svobodě, nezkracovat jich cestou milosti. Vše proto, aby význam zákonů trestů a trestního soudnictví nebyl oslabován a aby tyto instituce podržely dost silnou odstrašující moc. Všecky úsudky vycházejí z předpokladu, že trestní soustava je jediným prostředkem k potírání zločinnosti. Nikoli bez animosity mluvilo se znovu o falešné humanitě a jistém podkuřování zločincům. To je, myslím, už odbytá věc: z humanity není rozumný člověk proti trestu smrti, k tomu názoru nevede sympatie k zločincům, ale vysoká kultura, v níž je mnoho křesťanského. Podkuřovat skutečným zločincům mohou jen hysterické ženy, pokoušející se dopravit vrahovi mdrovouseni do vězení květiny, což by snad denní listy neměly z opatrnosti ani zaznamenávat. V otázce trestu smrti není dosud jasno, zdali vskutku působí odstrašivě a zdali vede skutečně k poklesu zločinnosti čili nic. U nás byla o té věci uspořádána anketa a její výsledek byl uložen v knize. Myslím, že celkový názor je záporný. To by se ovšem mohlo nazvat běžným novinářským termínem „zatížení teoriemi“. Ale není v tom jistoty ani tam, kde je skutečná praxe na dosah ruky.

Veřejnost žádá si — a to zcela právem — existence právního řádu a bezpečnosti, a jí byl by vhodným každý prostředek, který by tyto věci mohl zaručit. Takové věci, jaké uvedl před několika lety generální tajemník norské vězeňské komise Christian Hammson jako příčiny velikého úbytku zločinnosti v jeho zemi, kde nebylo v ten čas po dvě léta žádné vraždy, totiž vyšší životní úroveň, lepší pracovní podmínky a poměry, omezení alkoholismu, lepší policejní organizace a rostoucí vzdělání širokých vrstev lidových, nejsou, jak se zdá, lehcé a rychle dosažitelné, a hledá se praktický, účelný prostředek k dosažení toho cíle. Jakmile začíná zevšeobecňovat názor, že tímto prostředkem je zpřísnění trestní soustavy, především výkon trestu smrti, nelze se tomu, myslím, stavěti na odpor, poněvadž jde o ochranu právních statků společnosti a jejího členstva. Patřím sám mezi odpůrce trestu smrti, nikoli v z humanitě, ale pro kulturní stanovisko výše naznačené a pro mínění, které pronesli i jiní, že zločinec nepřemýšlí ve chvíli činu o tom, co se s ním může stát. Ale kdyby měl u nás býti zaveden způsob amerických gangsterů, kteří si zvykli dobře se živit tím, že co chvíli unesou druhému člověka, na němž mu velmi záleží, aby vymohl vysoké výpalné, byl bych mezi prvými, kteří by zvedli ruku pro trest smrti za takovýto ohavný zločin, uvádějící v těžký neklid mnoho občanstva. Tím by nebyla pro mne rozřešena otázka individuální viny ani věc případného psychopatického založení zločince, nebo kolektivní spoluviny společnosti. To by byla jen odpověď na otázku po účelnosti toho zařízení. Účelem trestního práva a soudnictví jest dosíci co největší právní bezpečnosti v občanském životě, a k dosažení toho účelu jest správně užití každého prostředku, který tuto bezpečnost může zaručiti, aspoň na tak dlouho, pokud se neukáže bezvzýznamným či bezpotřebným, anebo pokud se nenajde prostředek lepší.

Nejenom novodobé sociologické teorie v trestním právu jsou teoriemi, také stará teorie odplaty je teorií, a jsou jí zatíženi

zejména ti lidé, kteří nepoznali nikdy v životě, co je boj o kus chleba. Ale oba tábory, myslím, mohou se shodnouti na tom, že celá soustava trestní mohla by spočívat na principu účelnosti, aniž by se přeli o oprávněnost svých teorií. Celá řada záhad, ať rázu biologického, psychologického nebo sociologického musí ještě čekati na své objasnění, to však je dnes zcela jasné, že člověk k svému vývoji potřebuje bezpečnosti a klidu, a že je věcí jeho důmyslu a jeho kultury, jak si dovede tyto statky chrániti. Psal jsem již před pěti lety o tom v jednom z denních listů, že by se trest smrti mohl vyzkoušet prakticky u nás co do účelnosti v systému právní ochrany, kdyby si toho celá veřejnost spontánně žádala; a myslím, že ten čas nadešel. Kdyby bylo možno nějakou trestní novelou sejmuti s beder presidenta republiky osobně těžký úkol, rozhodovat o životě lidí, mohlo by se záhy k této zkoušce přikročiti.

Pokud jde o zpřísnění trestní soustavy v jiných směrech, nemohu opomenouti, abych poukázal na to, že již v roce 1926 byla vydána tiskem poslední redakce osnovy nového trestního zákona, která stojí na principu účelnosti, a že obsahuje taková ustanovení, která by mohla velmi dobře posloužiti při potírání zločinnosti. Zdá se, že tato — třeba v detailech ještě změnitelná, ale jinak zásadně výtečná práce — narazila na dosti neporozumění, a že nebyl ani pochopen její ráz, trestní soustavu zpřísnující. Celá osnova jde tím směrem, aby špatný, ničemý člověk, veřejně nebezpečný chorobný pobloudilec, nepřičetný pijan, člověk obecně nebezpečný pro trvalé sklony k zločinům, byl vyloučen ze svobodného života na dobu co nejdelší v zájmu veřejné bezpečnosti. Velkým rozpětím trestních sazeb je soudeci dána možnost přihlížeti k sociálním motivům činu (trest za krádež vězení od 14 dnů anebo žalář od 1 měsíce), s druhé strany může kvalifikovaného zločince naráz přitisknouti ke zdi (kasař se zbraní v ruce anebo člen tlupy 8 let). Duševně abnormální zločince, nebezpečné pijany a obecně nebezpečné recidivisty dává do přechovatelný na tak dlouho, jak toho bude třeba. To všecko znamená, že správné používání zákona může pozvolna vyčistit lidskou společnost od nebezpečných živlů, které by jinak daly o sobě čas od času vědět činem těžké kvality. A v těch věcech obecného nebezpečnosti žádný pardon mimo zákonný.

Myslím, že i to by byla cesta schůdná pro dohodu k obraně proti zločinu, poněvadž každý občan cítí potřebu ochrany své bezpečnosti, ať není socialistou anebo jím je. Spor o vinu na zločinnosti jde při tom úplně stranou. *JUDr. Frant. Kočí.*

politika

Muži kolem Hitlera

Dnes, kdy národní socialismus zvolna, ale jak se zdá, neodvratně spěje v Německu k moci, je nejdůležitější otázkou, jací mužové tvoří okolí a poradce Hitlera, jenž zatím neprokázal nic jiného než neobvyčejné schopnosti k demagogii. Vybíráme proto řadu úryvků z knihy Edgara von Schmidt-Pauli „Die Männer um Hitler“. Musí býti pamatováno, že je to propagační kniha, jejímž účelem je velebiti hitlerismus. Ale i fakta, která sebral propagátor, stačí, aby si bylo možno udělati úsudek o zvláštním rázu mužů kolem Hitlera. Není vinou propagátorem, nýbrž faktů, že tito muži i v záři bengálu vypadávají komicky. Jeden společný rys zdají se mít: rvavost a bojovnost.

I.

Franz Ritter von Epp.

Epp — generál. Muž zvyklý se ovládati... „Jen tehdy vzplane potlačovaný žár v jeho zraku, když ho vydráždí opačný názor odpůrců.“

Již jako mladý důstojník našel příležitost setřásti kasárenský prach za čínských zmatků a přihlásiti se k východosijské úpravě. Jsa nadšeným vojákem, vyhledával stále boj. Není divu, že se účastnil i potlačení hotentotského povstání. Významné postavení tohoto stále k obětem pohotového vojáka bylo otřeseno revolucí. To bylo tím smutnější, že bez dobrých vojáků bylo nemožno potlačit četná povstání Spartakovců. Budíž čest vůdcům, kteří se postavili tehdy proti

vládě, postrádající jakéhokoliv vlasteneckého cítění. K těmto náležel i Epp. Pojal plán, sestavit čtyři bavorských dobrovolců na obranu východního Německa, jež hrozilo státi se lupem Polska. V Bavorsku však nejen že nenašel podpory, nýbrž „Landesregierung“ mu to výslovně zakázala. Epp se však obrátil na pruské ministerstvo vojenství, jež mu povolilo shromážďovati dobrovolce v Ohrduru v Duryňsku. Když ministr říšské obrany potřeboval spolehlivé vojáky k uklidnění Hamburku v červnu 1919, byl vybrán jeden detachment z Eppovy obranné brigády. Ještě jednou bylo použito bavorských oddílů, a sice v březnu po Kappově puči k potlačení komunistického povstání v Porurí. Epp převzal sám vedení. Politická situace v Bavorsku r. 1920—23 se vyznačovala faktem, že nacionálové zároveň se silnou měšťanskou vládou pod presidentem Dr. von Kahrem odepřeli odzbrojení domácí obrany, která pod vedením Eppovým se stala pevnou baštou protibolševickou, a která však později na žádost říšské vlády, zřejmě pod nátlakem Dohody, přece jen byla rozpuštěna. V tomto boji o záchranu nacionální myšlenky stál Epp po boku Kahrově. Jeho smýšlení ovšem nemohlo zůstat v Berlíně utajeno. Ze začátku se neodvažovalo ministerstvo říšské obrany, závislé na marxistické vládě, odstraniti ho z Reichswehr docela, ale pokoušelo se o to ve formě přeložení. Avšak jeho nadřízený, generál von Möhl, se postavil proti přesazení, takže Epp byl v Mnichově ponechán a r. 1921 byl povýšen na generálmajora. Roku 1922 začalo proti Eppovi znovu plni tažení čistě politického rázu. Vnější záminkou bylo Eppovo přátelství s Dietrichem Eckartem, prvním průkopníkem národně socialistické myšlenky. Rudý tisk uveřejnil zprávu, že vůdce pěšího pluku VII rozeslal po nižších oddílech oběžníky, jež štvaly proti říšské vládě. Tyto tak zvané „Heimatbriefe“ byly již následkem svého původu draždílem pro marxisticko-demokratické kruhy v Berlíně, a ještě více následkem svého nezadatelně vlasteneckého rázu. Takže není divu, že ministerstvo říšské obrany přece prosadilo potrestání Eppovo. Avšak úmysl, zatáhnouti Eppa též do procesu politických vražd, ztroskotat na silném odporu bavorské vlády, hlavně ministra spravedlnosti Gürtnera. Generál Epp opustil vojenskou dráhu až po posledním marném pokusu Bavorska o uchování samostatnosti r. 1923. A je logické, že si zvolil možnost pokračovati ve svém díle v šiku národně socialistické strany. A tak došlo k jeho spojení s Hitlerem.

Slouží Hitlerovi jakožto poradce ve všech vojenských záležitostech. Roku 1932 byl poslán do Ženevy na odzbrojovací konferenci jakožto zpravodaj nár. soc. strany. Dokonce jeden čas se uvažovalo o tom, aby Epp byl postaven též jako kandidát k presidentským volbám. Je jisto, že, až Hitler přijde k moci, bude Epp zaujímat v novém státě význačné místo.

Dr. Wilhelm Frick, bývalý ministr.

Tento muž je prvním členem strany N.S.D.A.P., jenž se dostal k ministerskému křeslu. K tomuto prvnímu případu účasti v měšťanské vládě došlo za „přítěžujících okolností“. Neboť ministerstvo Frickovo nemohlo pracovati svobodně dle svých intencí — s hlediska nár. sociálního — nýbrž bylo zatíženo vládnoucím systémem, asi jako Pegassus zapřažený do pluhu. Nár. socialistický ministr, který dosavadní systém pokládá za zpuchřelý, je, jsa do tohoto systému zapřažen, vlastně paradox. Asi 14 měsíců byl Frick ministrem vnitra a školství a bojoval o „duševní obnovu německého národa“. Především chtěl bojovati na poli kulturně politickém proti „plánovitému znemravňování živly německé rase cizími“. Snažil se překaziti propagandu za uzákonění potratů. V knize „Im Westen nichts neues“ viděl pacifistické zneuctování německých válečných hrdinů a zakázal této knize přístup do škol a rovněž nedo-

volil předvádění stejnojmenného filmu. A zámecké museum ve Výmaru nechal profesorem Schultze-Naumburkem vyčistiti od bolševických tak zvaných „uměleckých“ děl. Každé z těchto opatření se muselo prokousati ostrým odporem levičáků.

Frick je doktorem práv a byl promován v Heidelbergu. Jeho političtí odpůrci se jeden čas pokoušeli osočiti ho tvrzením, že jeho doktorská disertace se podezřelým způsobem někam ztratila. Roku 1907 se stal úředníkem na policejním ředitelství a pak na okresním hejtmanství. Ježto ve svém mládí příliš rychle vyrostl, byl poněkud úzkého hrudníku a proto byl označen jakožto untauglich, ač se třikrát hlásil k vojenské službě. Při vypuknutí války chtěl se pochopitelně uplatniti na frontě nebo alespoň ve vojenské službě v zázemí, avšak nemohl svůj civilní úřad opustiti, ježto oba jeho představení narukovali a on zůstal v úřadě sám. Až do roku 1917, kdy byl přeložen na policejní ředitelství mnichovské, nebylo v jeho kariéře nic zvláštního. Ale když r. 1919 převzal mnichovské policejní ředitelství Pöhner, stal se Frick jeho politickým referentem a jeho spolubojovníkem v nacionálním hnutí, které tehdy ještě bylo pro každého velmi riskantní. On to byl, jenž udělil povolení k známým působivým plakátům, vyzývajícím ke tvoření nacionalistických spolků, čímž se znelíbil bavorské lidové straně. Poněvadž se nechtěl zúčastniti změny politického kursu za ministerstva Schweyero-va, byl r. 1921 přeložen na méně exponovaný úřad na periferii Mnichova. Avšak r. 1923 vrátil se znovu jakožto vůdce kriminální policie do Mnichova. Za listopadové akce Hitlerovy pokoušel se zabrániti střelení se strany policie a byl také promptně na to zatčen a odvezen do smutně proslulého vězení v Neuhecku, a odsouzen na rok a čtvrt do žaláře. Je však propuštěn již v dubnu a v následujícím roce je zvolen do říšského sněmu. Roku 1928 je jedním z tak zvaných 12 apoštolů Hitlerových a dvě léta na to nalézá se v onom ohromujícím počtu 107 poslanců nár. socialistických. Roku 1930 stal se ministrem v Duryňsku a jest nyní předsedou nár. socialistické frakce v říšském sněmu a zároveň předsedou sněmovního zahraničního výboru. Také on byl jmenován kandidátem na presidentské volby. Stojí v nejužším poměru k Hitlerovi, s nímž se seznámil za Kappova puče, neboť to byl Hitler sám, jenž navrhoval nejodvážnější plakáty propagační, a Frick, jenž mu je povolil. On stvořil známý výrok: „Pro nás, nár. socialisty, nejsou ministerská křesla účelem, nýbrž prostředkem k osvobození Německa.“ Je nemožno nevěřit v jeho vlastnectví, když posloucháte jeho slova, že láska k vlasti je mu dražší, než stranická politika, a že se snažil vždy, aby duryňská školní mládež byla vyučována v lásce k vlasti a k Bohu. Školní modlitby jím zavedené a jeho odpůrci tak potírané rovněž neobsahují ani zdání bezbožnosti. Každá sebe menší domněnka o tom je směšná u muže tak bohabojného. Hodí-li se tyto modlitby pro mládež, nechci zde rozhodovati z ohledu na možnost, že by v nich určitá místa mohla býti pojímána jako politické narážky. Jisto je to, že Frick se jimi snažil probudit v dětech německé sebevědomí, jakož i všechny ostatní jeho skutky je nutno vysvětlovati jen z přímo vnitřní potřeby a fanatického předsevzetí, poklady Nibelungů od posledního prášku marxistické a rozkladné bolševické snahy očistiti. Stejně tak i jeho zákroky proti „ponegeršování německé kultury a proti bolševistické mučírně ve výmarském museu“ a všechny jeho snahy o povznesení německého bytí. V tom ohledu má Frick něco podobného se středověkými mnichy, kteří svolávali křížácké výpravy. Je stejně nenáročný, jednoduchý, fanatický. Jako oni mnichové Kristův hrob od Turků, tak on chce osvoboditi Německo od marxistických vlivů a chrániti je proti bolševismu. Kdyby dnes existovaly nějaké řády za kulturní zásluhy, musel by je dostati první Frick.

Hermann Göring, bývalý hejtman.

Osobní zástupce Hitlerův v Berlíně hraje největší roli v upravování poměru nár. socialistů k ostatním, k říšské vládě, k vůdcům ostatních stran a k diplomatům tu i cizozemským. Při srážce Feldherrnhalle v Mnichově byl těžce zraněn. Byl jsem jednou u něho návštěvou — na jeho psacím stole stojí svícny a na stěnách kolem visí portréty mužů, jež ze všech nejvíce uctívá: Fridricha Velikého, Bismarcka, Mussoliniho, císaře, korunního prince a hrdinného letce Richthofena. Proti nim visí obraz Napoleonův, jehož tvář často při světle těžkých svíček zadumaně pozoruje. To je Göring romantik.

Během našeho rozhovoru je stále přerušován telefonem, přichází sekretářka s depešemi, volá Fridrichruh a chce vědět, kdy by mohl navštívit knížete Bismarcka, nato volá některý říšský ministr, nebo přijde pozvání korunního prince k večeři, pak zase telefon z Mnichova, nebo mezistátní hovor s... ale to by již bylo ode mne indiskretní. To je Göring — vyslanec Hitlerův.

To jsou rozličné tváře muže, jenž je Hitlerem vyhlédnut pro důležité postavení v novém státě — ač je poměrně ještě mlád; je mu totiž 39 let.

Za války byl letcem ve stíhací štafetě, nazvané po Richthofenovi, a stal se známým duchapřítomností a klidem, s jakým dovedl sestřelovati nepřítel. Po válce odešel na mnichovskou universitu studovati nár. ekonomii a stal se vůdcem první nár. soc. organizace. Tažení na Feldherrnhalle se samozřejmě zúčastnil — díky své dobrodružné krvi — a byl těžce zraněn. Po dlouhá léta byl stíhán zatykačem a byl nucen zdržovati se po tu dobu v cizině, v Itálii a ve Švédsku. Po obdržení amnestie vrátil se zpět, a r. 1928 byl zvolen do říšského sněmu. Když vypukl v Berlíně Stennesův konflikt, byl Hitlerem jmenován generálním komisařem proti Stennesovi a brzy zjednal opět pořádek a disciplinu. Vůdce pověřil ho také jinými speciálními politickými úkoly, z nichž nejzajímavější byla oficiální návštěva u fašistické strany v Římě roku 1931. Tam měl rozhovor s Mussolinim a také s Vatikánem o poměru strany ke katolické církvi. Göring, důvěrník a zplnomocněnec Hitlerův zdůrazňuje, že strana je daleka jakéhokoliv vměšování se do náboženských záležitostí.

Walther Funk, národohospodářský poradce.

Funk reprezentuje prostředníka mezi nár. socialisty a hospodářskými politiky říšskými. Dal se již ve svých 22 letech na dráhu žurnalistickou a r. 1923 stal se šéfredaktorem hospodářské rubriky v „Berliner Börsenzeitung“. Jako jeden z prvních upozorňoval na nebezpečí zahraničních půjček, vystupoval vždy statečně proti destruktivní finanční politice panujícího systému. Bojuje hlavně proti byrokratisování hospodářství a proti nesociální ničivé politice marxistické.

Franz Schwarz, říšský pokladník.

Muž, jenž pracuje v tichu a nepozorovaně a jenž je přesto nesmírně důležitý pro finanční správu strany. Rozhoduje o každém výdaji strany, o koupi každého psacího stroje, dokonce i každého zápisníku. Jemu jsou též podřízeni úředníci říšského jednatelství. Stal se členem strany už r. 1922 a dvě léta na to přejal místo pokladníka v tehdejší „Velkoněmeckém nár. spolku“. Po znovuzaložení strany stal se jejím pokladníkem. Když ho dnes vidíme v jeho vkusné a reprezentativní pracovně v hnědém domě, je těžko pochopiti, jak mohl tento muž začít s jediným psacím strojem a jedním stolem, když pozvedl finanční výstavbu strany do tak velkolepých rozměrů. „Naše strana vytvořila vše ze svých vlastních sil,“ praví Schwarz.

Philipp Bouhler, říšský jednatel.

Je to jeden z těch, kteří po listopadové bouři nemohou nalézt zpět svůj vnitřní klid v úzkém měšťáckém prostředí. Velmi brzy uslyšel hlas vůdcův, jenž připravuje Nové Německo, jenž jediný má odvahu říci, co cítí, zatím co ostatní měšťácký svět si stahuje úzkostlivě čepici na oči a na uši. Po dobu zastavení strany je jednatel „Velkoněmeckého nár. spolku“ a při znovuzaložení strany stane se jejím jednatel.

Rudolf Hess, adjutant a soukromý sekretář Hitlerův.

Je pochopitelno, že Hitler rád vidí kolem sebe tohoto štíhlého mladíka sportovního typu; oblíbil si ho za svého uvěznění v Landsbergu a dnes je jedním z mála těch, kteří znají i nejtajnější myšlenky vůdce. V Mnichově po revoluci stal se členem v Thule-Gesellschaft a jen zázrakem unikl zatčení, při němž byli vzati rukojmí, kteří později byli zastřeleni. Hess rozhazoval antisemitské letáky a odešel právě v momentě, když přijelo rudé vojsko, takže mohl ještě zatčení uniknouti. Při osvobození Mnichova od komunistické vlády rad byl zraněn na noze. R. 1921 dostal se náhodou, jako mnozí jiní z okolí Hitlerova, na debatní večer tehdy ještě slabé nár. soc. strany, a byl spontánně stržen v nadšení. Rekl svému příteli: „Jestli vůbec kdo, tedy to bude tento neznámý Hitler, jenž jednou dostane Německo nahoru.“ Proto přistoupil hned nato ke straně a zúčastnil se první bitky v Hofbräu, při kteréžto příležitosti byl mu postaven půllitr na hlavu tak nejemně, že rána tím způsobená musela býti zašita a doteďka na ní nerostou vlasy. Když jeden Němec, žijící ve Španělsku, vypsal soutěž na nejlepší zodpovědní otázky: „Jaký musí býti muž, který by dovedl znovu pozvednouti Německo?“ obdržel Hess první cenu. Ve své odpovědi ovšem, aniž by ho jmenoval, popsal Hitlera. Při listopadových bouřích vedl Hess studentskou skupinu a po boku Hitlerově šel v noci do Bürgerbräu, pozatýkal ministry a odvezl je do vily, Lehmana, Schweyera a Wutzelhofera odvezl do hor. Avšak, zatím co hledal nějaké skryté přístřeší, podařilo se ministrům ostatní průvodce pohnouti k návratu do Mnichova. Hess pak žil půl roku životem uprchlíka v bavorských horách a v máji, dva dny před suspendováním porotního soudu, se vydal policii a byl odvezen na pevnost Landberg k Hitlerovi, kdež zůstal až do Sylvestra 1924. A roku následujícího přišel jako sekretář Hitlerův do Mnichova, a je jeho stálým průvodcem na všech cestách a při všech shromážděních.

Wilhelm Brückner.

Druhým adjutantem Hitlerovým je Brückner, jenž po jeho boku působí jako jeho ochránce a jenž je organizátorem všech návštěv a konferencí. Cerberus a prostředník v jedné osobě.

Julius Schaub.

Není sice adjutantem, ale je stálým Hitlerovým průvodcem, odpovědným za bezpečnost vůdce. Stal se brzy členem strany. V předvečer puče byl to on, jenž Strasserovi donesl od Hitlera rozhodující rozkaz. Když se vrátil do Mnichova, byl pověřen zatčením socialistického starosty Schmidta a socialistických a komunistických městských radů. Uprchl pak do Kärntenu, ale později se vydal dobrovolně policii a byl odsouzen na jeden a čtvrt roku do vězení a seděl sedm měsíců s Hitlerem. Následujícího roku byl propuštěn a stal se Hitlerovým průvodcem. Neexistuje cesta, při níž by ho nedoprovázel, a má vždy v hotelu pokoj hned vedle něho. Je to věrná a oddaná duše.

Ernst Röhm, bývalý nadporučík, šéf štábu.

Je to voják nejen povoláním, nýbrž i celou svou bytostí a založením. Bytostí, jež nezná kompromisů. „Posuzuji svět jen se svého vojenského stanoviska. Vědomě jednostranně“ — to je jeho nejcharakterističtější výrok. O životě tohoto muže by se dal napsat román, kdyby jej nebyl už on sám napsal pod titulem „Případ velezrádce“. Začíná klasickou větou: „Dne 23. června 1906 jsem se stal vojákem.“ Toto datum pokládá za hodinu zrození svého pravého života. Ten fyzický ho zřejmě nezajímá. Vojáctví bylo vždy jeho největším snem. Zúčastnil se světové války na belgické frontě. A byl právě v Bruselu, když ho zastihla zpráva o císařově abdikaci. To zarmoutilo hluboce jeho vojácké srdce. Ale ve své knize líčí to slovy tak ušlechtilými, že neodolám pokušení je zde citovati: „Stále se Jeho Veličenstvu Císaři vyčítá, že opustil armádu, ale armáda sama již bolest nad tím pohřbila ve svém srdci. A my vojáci z fronty upíráme každému nevojákoví právo kritiky našeho nejvyššího velitele.“

Po válce musel prožít to nejtěžší pro všechny důstojníky z fronty: návrat do zrevolucionované otčiny, podléhající vládám rad. Samozřejmě jednal tak, že mezi ním a mezi radami docházelo k neustálým konfliktům, až došlo ke krachu. Tehdy byly v Ohrdorfu v Durinsku cvičeny pod velitelstvím obersta von Eppa čtyři pro obranu východního Německa. Röhm se rozhodl k nim se přihlásiti a musel v civilu přejíti přes hranice, ježto tyto byly hlídány vojáky. Pod velitelstvím Eppovým táhl na rudý Mnichov a stal se tam přechodně šéfem štábu. V této funkci organizoval rychle ozbrojení občanů. Roku 1922 zúčastnil se též potlačení povstání v Porurí a píše o této době: „Byla to možná poslední příležitost pro vojsko, vzepřítí se novému duchu výmarskému, proti jeho znehodnocení na žoldněře ve službách marxistické a zlaté internacionály.“ Rok 1922 znamená časový úsek, v němž nepřátelské státy použily všech zbraní k morálnímu a materiálnímu odzbrojení Německa. A marxismus se jim postavil jakožto formální společník po bok se stejným cílem. A nyní dochází k bezpříkladnému zápasu mezi několika málo nacionály a mezi nepřáteli, marxismem a listopadovou demokracií. Toho zúčastnil se i Röhm. Jednoho dne navštívil shromáždění „Německé dělnické strany“ a stal se hned jejím členem. Zaujaly ho tam nejvíce úderné oddíly (Sturmabteilung). Následkem toho všeho ho vláda přesadila, ale Röhm se ani zde nenechal zastráhati a organizoval ozbrojené oddíly proti májovým projevům rudých. Byl donucen vzdáti se aktivní vojenské služby, avšak byl přijat zpět od generála Lossova. Když Sturmabteilung se spojila s několika jinými spolky v t. zv. Vaterländischer Kampfbund, rozhodl se Röhm vzdáti se vojenské služby nadobro a věnovati všechny své síly Kampfbundu. Za povstání obsadil ministerstvo války, při čemž bylo zabito několik lidí, a vydal se pak do rukou policie. Byl odvezen do Stadelheimu, kde byl vězněn též Eckart. Při procesu Hitlerově měl Röhm znovu příležitost potrásti mu rukou. On sám byl ovšem rovněž odsouzen, ale na rozdíl od Hitlera, jenž si musel odseděti trest v Landesbergu, byl Röhm podmínečně propuštěn.

Roku 1924 byl zvolen poslancem do říšské sněmovny za stranu nár. soc. Po rozpuštění sněmu založil Röhm známý „Pohraniční svaz“. Když pak chtěl jej spojit s oddíly nár. sociálními, nesouhlasil s ním ani Hitler ani Ludendorff a Röhm následkem toho složil vedení a přijal nabídku bolivijské vlády, která mu nabídla místo vojenského instruktora. Roku 1930 povolal ho Hitler zpět. V Bolívii právě vypukl vojenský puč a byly činěny pokusy Röhma tam zadržeti, ježto byl pravou rukou ministra vojenství, avšak Röhm nemohl odolati volání vlasti a vrátil se. Tak se stal šéfem štábu Hitlerova.

Georg Strasser, vůdce říšské organizace.

Strasser, dříve drogist a lékárník, nyní sloup stavby strany. Ptal jsem se mnoha mužů z okolí Hitlerova, jak rozumí pojmu socialismu, a nejplastičtější, nejjasnější odpověď jsem dostal od něho: „socialismus ve starém smyslu, ne v tom internacionálním zfalšovaném, je duch pospolitosti plus princip výkonu. Socialismus — je starý důstojnický sbor. Socialismus — je kolínský dóm. Socialismus — je zeď kolem starého říšského města. A socialismus v celku je antithese francouzské revoluce“. Podobný výrok jsem slyšel od Federa, o němž ještě uslyšíme. Na jedné schůzi to bylo: „Heslo francouzské revoluce „Jsme si všichni rovni“ je ta největší drzost, ta největší lež a nejbezbožnější hloupost v dějinách lidstva.“

Do strany přišel roku 1921, když byl předtím navštívil schůzi, na níž Hitler mluvil. Stal se vůdcem oddílů dolnobavorských a při bouřích listopadových bránil vitelsbašský most, byl zatčen a odvezen do káznice. Volba do zemského sněmu ho vysvobodila z vězení. Zatím co byl Hitler ve vězení, dělal se ve vedení strany s Ludendorffem a stal se členem říšského sněmu.

Roku 1925 se stal šéfem propagandy nár. soc. strany dělnické. A dvě léta na to nastoupí po generálu Heinemannovi na místo organizačního vůdce. Má rovněž jako řečník mnoho velkých výkonů za sebou. Mluvil již v 1400 shromážděních.

Dr. Otto Dietrich, šéf tisku.

Přes své mládí si upevnil své postavení tak, že může činiti i nejdůležitější rozhodnutí, aniž by se dovolil u Hitlera. Sem tam nějakých chyb se ovšem nemůže vyvarovati žádný žurnalista, a tím spíše žurnalista nár. soc. tisku, po celé říši tak daleko široko rozšířeného.

Dr. E. Hanfstaengel, referent pro zahraniční tisk.

Tento obr s rozmáchlými gesty a sympaticky řezaným obličejem umělce má do sebe cosi geniálního. Mohl by stejně dobře státi co dirigent za pultem. Složil též pochod „Německý vánek“, samozřejmě Hitlerovi věnovaný. Kromě toho napsal nejvyššího zajímavou knihu: „Od Marlborougha k Mirabeauovi“, v níž pojednává s neobvyklým smyslem pro dějinnou souvislost otázky (dnes tak bezvýznamně vypadající) výměny dolního Rakouska za Bavorsko. Setkal se s Hitlerem tak, jako se tam teď muži setkávají — se stejnou bolestí v srdci. Hanfstaenglovo porozumění pro význam světového tisku způsobilo, že si ho vybral Hitler za svého „tiskového manažera“, abychom použili amerického výrazu.

Konstantin Fierl, druhý vůdce organizace, bývalý plukovník.

Starý voják, typ šéfa generálního štábu, jímž také dříve byl. Prokázal straně organizačně mnoho dobrého. Jsou mu podřízena následující oddělení: hospodářsko-politické, agrárně-politické, kulturní a rasové, vnitropolitické, inženýrsko-technické, právně politické a oddělení pro pracovní povinnost. Všechna tato oddělení, z nichž prvá dvě zaujímají celý druhý dům v Brienner Strasse, vytvořil on sám z ničeho. Vydal v nár. soc. bibliotéce známou brožuru: „Základy německé obranné politiky“. V ní rozchází se se stanoviskem generála von Seeckta. Ten propaguje jako prostředek obranný malou, vojensky vysoce kvalitní armádu, složenou z vojáků z povolání a dobrovolců s národní milicí na základě všeobecné branné povinnosti. Toto rozdělení na dvě části Fierl odmítá. Chce všeobecnou brannou povinnost, podle něho je mnohem lepší rozdělení vojensky kvalitních elementů na celé

národní vojsko. Chce tedy obranný stát, v němž národ již v míru má být plánovitě pro válku připravován, v němž vojsko je národním vojskem a vojenská služba znovu čestnou povinností každého německého muže. Narodil se náhodou přesně v den založení strany (ovšem 45 let před tím), 25. února, což sám vždy s pýchou zdůrazňuje. Je do jisté míry špicí státu ve státě, neboť jeho oddělení je kostra nového státu.

Stojaté vody

(Zásadnější kapitoly o odborářství, než se obyčejně píše.)

I.

Poznámkami o poměrech v Jednotě čs. soukromých úředníků dotkla se „Přítomnost“ vážné otázky. Divné metody placených sekretářů jsou pouze jednou její stránkou. Jinou — stejně důležitou — je způsob boje zaměstnavatelů se zaměstnanci. Nejvíce však musí veřejnost zajímat úloha odborářství v dnešní a budoucí společnosti. Nebude na škodu se podívat, co na případě Jednoty má obecnou platnost v úsilí o novou orientaci společnosti.

Zhruba totiž možno říci, že rozpory v Jednotě soukr. úředníků jsou úporným bojem o okna — mají-li se otevřít dokořán, či mají-li zůstat uzavřena, aby se nezastudilo několik persistů ducha a také aby nerušeně upevňovala svou vládu jedna velmoc našeho veřejného života.

Jde o strukturu.

Je to bolestná doba dnešek. Pro jednoduchost si vzpomeňme jen na dva nejkrajnější protějšky. Na jedné straně propadají úmyslné nebo bezděčné zkáze obrovská množství statků (obilí, káva, bavlna, uhlí). Jen proto, že si je lidé nemohou koupit. Selhalo fungování peněz a úvěru. A na druhé straně: sebevraždy z nezaměstnanosti. Pracovní lidé — nezřídká i mladí — nemohou si výdělkem opatřit živobytí. To je selhání celé hospodářské a společenské soustavy. Ať si to kdo vymlouvá, jak chce.

Až pominou periodické příčiny krise, až nastane konjunkturální oživení, nedosáhneme dřívější zaměstnanosti. Budou stále působiti příčiny strukturální. Z většího odstupů tedy vidíme dnešek jako dobu, „kdy se zas jednou bude předělávat svět“. Vidíme řešení nových myšlenek a energií, které už nezastaví, leda zdrží, vydržené zájmy a nedostatek představitelů.

Stačí politická demokracie?

Stačí pocit politické rovnocennosti vyhladovělému nezaměstnanému, který odevzdává o volbách svůj lístek vedle blahobytného, dobře ošaceného spoluobčana? Demokracie zůstane nejlepším společenským systémem a nejbezpečnější zárukou společenského pokroku, třebaž je méně pohodlná svým požadavkem nejvyšší individuální odpovědnosti a duchovní konkurence. Chceme-li však vysušiti pramen katastrofálních tendencí společenských, musíme všem příslušníkům společenského celku zajistiti pocit lidské rovnocennosti, tedy především:

Doplňti demokracii politickou demokracií hospodářskou.

Jsme nepochybně na počátku dlouhého období zápasů o hospodářskou rovnorodost. Budou to úporné

zápasy o nový řád, který si zachová přednosti soustavy dnešní, avšak novými zásadami dobude rovnocennosti, především práci. Že bude jimi pronikavě dotčena dnešní hospodářská anarchie, že budou revidovány velmi mnohé výsady a vydržené zájmy, je zřejmé. Tím je také zcela vysvětlen srdečný a účinný zájem dnešních držitelů hospodářské moci a reakční protidemokratické snahy.

Politické strany nestačí.

Mezi zaměstnanci převládá mínění, že politické strany povedou jejich boj o budoucnost na poli hospodářském. To je omyl. Pochází ze zkušenosti z politických bojů minulosti. Dnes je cíl jiný — hospodářský. Proto boj nutno vésti hospodářskými prostředky.

Hospodářskými silami zaměstnaneckého hnutí jsou odborové organizace. Jim nastává historické poslání vésti boj za hospodářskou demokracii. Čím dříve si uvědomí zaměstnanci tento historický tvůrčí význam odborářství, tím lépe pro ně. Jde o organické vrůstání do složitějšího moderního hospodářství. V něm ještě nejsou zaměstnanci činitelem rovnocenným. Největší hrůzu na př. musí nahnati představa, jak by vypadalo naše hospodářství, kdyby se politickým převratem dostalo přes noc do rukou komunistické strany.

Metody.

Chtějí-li zaměstnanci svůj zápas vyhrát, musí sami u sebe vytvořiti předpoklady úspěchu. Boj se povede na tolika úsecích, tak rozmanitými zbraněmi, že nestačí jedinec.

Příklad z protivného tábora

to ukáže nejlépe. Máme na mysli Svaz čs. průmyslníků. Je zajímavé, jak rychle dovedla využití výhod organizovaného postupu vrstva, jejíž síla vyrostla ze zásady svobody. Za necelých deset let po převratu vzrostla mohutná organizace, bez rozdílu národnostních a j., vybavená skvěle finančně i věcně. Svými schopnými sekretáři; nenápadně zasahuje všude, kde jsou dotčeny průmyslnické zájmy. Cítíme všude ve veřejném životě tuto velmoc, ač má v parlamentě jediného zástupce.

Odborářství dosud.

Odborové organizace jsou útvary denní praxe. Je to kolektivní obrana. Proto se dodnes jejich práce vyčerpávala především mzdovými a platovými boji (kolektivní smlouvy), ochranou práce (pracovní doba, výpovědní lhůty a pod.), individuální ochranou (právní pomoc), sociálním pojištěním (úraz, nemoc, stáří, nezaměstnanost), vzájemným podpůrnictvím, dosti často, ale také dosti nesoustavně dalším vzděláním členstva (kursy, knihovny), konečně i zájmy společenskými (zábavy, plesy a pod.). V této denní práci odborářství dlužno asi hledati také hlavního činitele v přechodu sociální demokracie od původní revolučnosti k sociálnímu reformismu.

Avšak ani veškeré shora vytčené úkoly neplnily organizace všechny. Nestačí síla, nestačí moc, nestačí právo, není-li za nimi duchovní mohutnost, která jich dovede používat. Dovolíme si to ukázati na dvou případech.

Závodní výbory.

jsou instituce, s kterou si zaměstnanci nevědí dobře rady. Jsou prvním náběhem k uskutečňování hospodářské demokracie v závodech. Jejich pravomoc je sice nepatrná, ale přece jen by mohla býti základem dalšího vývoje. Dnes se využívá pou-

ze jejich funkce sociálně ochranné (ochrana před nespravedlivým propuštěním). Skoro nepovšimnuty jsou možnosti přímého vlivu na závod. Funkce závodních výborů je tu sice pouze poradní, přece však by měli zaměstnanci využití těchto možností.

Kde hledati příčinu bezmocnosti závodních výborů? V neznalosti základních věcí, o nichž mají jejich členové jednati, v neznalosti výrobní kalkulace, bilančního stavu podniku, finančních spojitostí. Pokud tyto věci nebudou členové závodních výborů ovládati, budou hračkou v rukou správy závodu.

Druhým názorným příkladem je

Poradní sbor pro otázky hospodářské.

Zde mají odborové organizace silné zastoupení. Jak se odboráři v Poradním sboru osvědčili, svědčí dr. Hejda v „Hospodářském Rozhledu“:

„Ukazovalo se častěji k tomu, že minulý Poradní sbor nesplnil očekávání v něj kladené. Pochopitelně. Na jedné straně byli tam ve skupině zaměstnavatelské a mezi odborníky lidé školení, širokého hospodářského rozhledu, nabití statistikami, znající prakticky do všech nuancí svůj obor — na druhé straně byli tam ale poslanci a odboroví sekretáři, kteří dovedou splnit úkoly na ně kladené na schůzích organizací, ale jsou ve velkých rozpacích postaveni před hospodářské odborníky, pracující s chladnými a suchými ciframi. Výsledek byl ten, že poslanci a odboroví tajemníci přestali do Poradního sboru chodit. Kdo nevěří, nechť nahlédne do protokolů o schůzích jednotlivých komisí a subkomisí.

Nakonec byl celý Poradní sbor redukován na 15—20 lidí — byli to tajemníci průmyslových organizací, obchodních komor a teoretiků, kteří nesli tíhu celé práce.“

Je k tomu třeba ještě něco dodávati?

Sociální prevence.

Zaměstnanci si dosud neuvědomili, co je vlastním předmětem sociální politiky. Činnost odborových organizací se obracela dosud hlavně na potírání sociálního zla — které tu už je. I sociální pojištění patří sem pojmově. Bylo to vývojově nutné, neboť nejdříve bylo nutno se postarati o nejubožejší. Avšak sociální politika tu vlastně teprve počíná. Neboť nejlepší léčení je to, které vůbec předejde vzniku nemoci, na př. tuberkulóze dobrou výživou a životosprávou, zdravým bydlením (léčení preventivní). To platí právě o sociální politice.

Kde jinde pramení převážná většina sociálních nesrovnalostí, nežli v společensko-hospodářské soustavě? Je tedy

moderní sociální politika především politikou hospodářskou.

Ale je možné provozovati hospodářskou politiku bez nejdokonalejší teoretické průpravy? Je možno zkouseti, tápati, zatím co protivníci využívají výsledků staletého vědeckého úsilí, uloženého v literatuře?

Zůstaňme u velmi konkrétních příkladů. Je možné vésti s úspěchem mzdový spor bez dokonalé znalosti bilančního stavu podniku, výrobní kalkulace? Je možné se domáhati zdravotních náprav v podnicích bez vědomostí hygienických? Je možno žádati úpravu domácího trhu práce, vystěhovalectví, sociálního pojištění bez znalosti populačních otázek národních? Je možné přijmouti či odmítnouti — při mzdových jednáních — oficiální index životních nákladů bez znalosti jeho konstrukce, bez vědomostí statistických? Lze žádati či potírati určité opatření politiky celní, devisové, stavební a j. bez podrobné znalosti hospodářských souvislostí a hospodářské dy-

namiky? Tuto průpravu nelze ponechati náhodnému zájmu členstva. Stavovské organizace (ústředna), avšak i organizace odborové musí soustavnou a záměrnou výchovou o to pečovati.

Jakmile docházíme poznání, že

odborářství jako činitel historicky tvůrčí,

jako vůdce zápasu za hospodářskou demokracii odrůstá významu instituce pro hájení mzdových zájmů, vytyčujeme nutně požadavek, aby se na své poslání dostatečně připravila.

Je na podiv, jak málo si všimaly i velké odborové ústředny hospodářské problematiky. Marně jsme do nedávna hledali u nich poradce národohospodářské, bilanční, sociálně hygienické, statistické. Teprve dnešní krize ukázala drtivě, že otázka zaměstnanosti — tedy otázka čistě hospodářská — je základním sociálním problémem přítomnosti. S radostí jsme proto v poslední době konstatovali v projevech odborářských vůdců příznaky, že se hledají nové cesty.

Je tedy teoretické vzdělání nezbytným předpokladem úspěšnosti budoucích odborářských bojů.

J. Klad.

národní hospodář

J. E. Šrom:

Závěrečný rok první pětiletky

III.

Výsledky kolektivisace zemědělství.

V kolektivisaci zemědělství dosáhla pětiletka vskutku jistých úspěchů, je však otázkou dosud nezodpověděnou, zda úspěchů trvalých. Vzrůst kolchozů byl příliš rychlý a málo organický. Již nyní vystupují na povrch četné a vážné nedostatky. Tak na příklad i mezi kolchozy jsme svědky stejné diferenciaci, jako svého času mezi hospodáři individuálními. Již dnes máme kolchozy lépe vedené a lépe prosperující, řekli bychom kulacké, kolchozy prostřední a kolchozy špatné. Již dnes velká většina kolchozů nerada státu odevzdává předepsanou část produkce za nízké státní ceny a raději spekuluje na volném trhu, kde ceny jsou nepoměrně vyšší. Je charakteristické pro sovětské poměry, že stát, který vidí těžkou finanční situaci kolchozů a nemůže jim pomoci, nemá-li sáhnouti k otevřené inflaci, kolchozům tuto spekulaci dovoluje, ovšem jen těm, kteří vůči němu splnily své povinnosti. Ostatně spekulují a klamou stát nesprávnými údaji o úrodě nejen kolchozy, v nichž element soukromovlastnický přec jen je do jisté míry obsažen, nýbrž i sovchozy! Názorným příkladem takového jednání byla aféra sovchozů, jež jsou přiděleny cukernímu trustu na Ukrajině. Tato velká skupina sovchozů klamala soustavně stát, ač v jejím čele stál dřívější předseda rady lidových komisařů republiky Běloruské! Ostatně pokud jde o správu sovchozů, lze téměř na každém kroku nalézt celou řadu nedostatků, chyb a zlovolného poškozování. Státní správa a OGPU tyto zlořády sice neúprosně stíhají, v březnu 1932 byly na př. zjištěny a potrestány nepořádky a závady ve 130 sovchozech všech kategorií výroby, ale situace celková je již tak zdeformována, že ani nejtěžší represálie nepůsobí odstrašujícím příkladem.

Přes značné číselné úspěchy, jimiž se sovětská veřejnost hlučně chlubí, přes to, že se podařilo v první pětiletce seřa-

dití značné a vlastně převážné kádry venkovského obyvatelstva pod praporem kolektivní zemědělské práce, není tím definitivně řešen ani problém produkce zemědělské, ani problém výstavby socialismu na vesnici, ba ani problém normálního soužití vesnice s městem. Zemědělský venkov v SSSR. je stále neurovnaný, problém řádné a vydatné výživy i minimálního zásobování produkty průmyslovými stále není rozřešen. Kolchozy nemají s dostatek odborných a svědomitých sil, které by jejich hospodářství dobře vedly, a tápou tedy mezi denním nedostatkem nejnútnejších potřeb a násilně vštěpovanými snahami, směřujícími k zařizování života po novém.

Hospodářská mobilisace.

V celku vzato, pětiletka, to jest její technické provedení a vyvolání do života takové a takové řady těch a těch podniků zemědělských, je hlavně problémem mobilisace prostředků hmotných, to jest otázkou, podaří-li se sehnati ty obrovské finanční komplexy, kterých je třeba, aby se objekty pětiletky v cizině nebo i uvnitř státu objednaly a zaplatily. Reservoirom k mobilisaci těchto prostředků je moře asi 162 milionů lidstva. Podaří-li se, ať již snížením životní úrovně těchto milionů a tudíž fyzickým i mravním strádáním, nebo rozprodejem kulturních cenností Ruska, nebo úvěry nebo jakkoliv jinak tyto prostředky sehnati, pak pětiletka bude co do zevnějšku provedena, to jest budou státi všechny ty továrny, elektrárny, hutě, dráhy a tak dále, které jsou v pětiletém plánu obsaženy. Stroje, plány továren i živé síly inženýrské lze totiž v cizině i doma koupiti. Ale problém blahobytu obyvatelstva, nebo aspoň slušné životní míry jeho touto, řešili bychom technickou pětiletkou, řešení není. Tato pětiletka je pouze základem a vzhledem k prostranství SSSR. jen slabým základem k další výstavbě tohoto v možnostech tak bohatého, ve skutečnosti však dosud tak chudého státu. Snad teprve pětiletka další bude moci přikročiti k tomu, aby se starala také o lidské individuum, když se dosud starala vlastně jen o jakési anonymní, nedefinované lidské kolektivum, ve skutečnosti však o nikoho.

Poměry psychologické.

Aby efekt pětiletky se trvale projevil, je třeba vydržeti v práci, chít pracovati stále, soustavně a účelně, vnuknouti kruhům co nejširším chuť k činnosti tvořivé, přestatí s apatheosou činnosti bořivé, destruktivní, která vlastně dosud se projevuje v sovětském životě stálou přepjatou oslavou dění revolučního. Je to úkol tím těžší, poněvadž se zde jedná o řadu národů dosud ne plně rozvitých, o lid, který již půldruha desíletí stále trpí.

Mimořádné prostředky pobízení k práci, jako socialistické závodění, úderné brigády dělnické, tvoření zvýšených t. zv. protisměrných programů výroby a výkonnosti, nepřetržitý tok a tak dále, jichž upotřebením se ospravedlňuje tím, že se to dělá pro socialistickou vlast, nikoliv pro zhýralé kapitalisty, je jen špatným a zajisté i dočasným surogátem vskutku vážného a jakéhosi nového, opravdu socialistického vědomí odpovědnosti jednotlivce vůči celku. Toho lze dosáhnouti jen zvýšením kulturní a vzdělanostní úrovně a ač i v této věci nechyběla pětiletka, přec jen nelze zde přeskočiti rázem staletí a místo národa v opánkách postaviti zde najednou na dějinné jeviště národ v plesových střevíčkách.

Země polovzdělanců.

Nedostatek kádrů lidí nejen technicky a jinak cvičených, nýbrž i svědomitých a vážně vzdělaných, je značný. Rychlost výcviku i vzdělání působí, že opouští se důkladnost a hle-

dají se klamně surogáty, takže pětiletka vzdělání dělá z celého SSSR. zemí polovzdělanců, nehledíc již ani k jednostrannosti i tohoto polovzdělání. Dnes je sice na sovětských školách vyšších asi 1 milion studentů, ale ani tato rychlovýroba nestačí kryti spotřebu i když snad nepřihlížíme ani k tomu, že mnoho z nich nedosáhne cíle, jenž je jim organizační mocí určen. Dnes neviděti v SSSR. u nikoho přílišný nadbytek zájmu o věc, jež je mu svěřena k provedení. Revolučním entusiasmem, o němž se tak mnoho hovoří, všechno provésti nelze. Ostatně entusiasmus tento i tam, kde vskutku jest, přec jen postupně vyprchává. Okolnost, že stále není viděti bezprostředního užítku ze všeho toho namáhání a strádání ničím neodůvodněného, vede k tomu, že nespokojenost je všude patrna i když je z obavy před trestem tajena. Nesvoboda ve všem, násilné omezování v nejprimitivnějších právech, není dobrým pobízečem k usilovné práci. Ostatně i když je dělnictvu stále a stále přímo vtlokáno vědomí, že ono jako celek a kolektiv je dnes v SSSR. vlastně hospodářem všeho a nade vším, cožpak nelze také připustiti, že jsou hospodáři, kteří pracují od desíti k pěti?

Pětiletka a životní standard.

Pětiletka nynější nemůže přispěti k bezprostřednímu zlepšení životního standardu jednotlivce také proto, že staví teprve nejspodnější základy budoucí velké budovy. Většina investic jí prováděných je vypočtena na dlouhou dobu, efekt bude se moci projevit i při dokonalé organizaci teprve za řadu let. První pětiletka téměř všeobecně provádí totiž podniky, které nevyrobí věci bezprostředního individuálního konsumu. Proto přes všechny zdánlivé úspěchy a tempa výstavby jinde nevidané, přes obrovské rozměry a technickou vyspělost i modernost všeho, co se v SSSR. provádí, je obyvatelstvo odsouzeno ještě k dlouhému strádání, neboť vývoz všeho, co se vyvéztí dá, bude udržován v intenzitě co největší ještě po léta. Světová krize hospodářská, jejímiž nyní jsme svědky, může zde nepřímou situaci, hlavně zásobovací, v SSSR. zlepšiti tím, že světový trh dnes nepojme všeho, co by sověty k vývozu nabízely a že tudíž toto neodbyté zboží musí nolens volens býti konsumováno v místě původu. Druhá pětiletka již s tím počítá a podle toho tvoří si program celkem mnohem skromnější, než se dalo očekávati. Také závěrečný rok pětiletky první je značně brzděn ve svém tempu a tak světová krize kapitalistického světa přiskakuje na pomoc ideologii Bucharinově a ospravedlňuje ji. Již dnes jsme svědky, že sovětské hospodářské organizace brzdí zejména v cizině rozmach svých akcí, bezprostředně souvisících s pětiletkou. Objednávky v Americe a též i v Německu jsou stornovány ze značné části.

Pracovní poměry.

V SSSR. není dnes sice nezaměstnaných, jako jich nebylo v žádném státě, kde byl intenzivní stavební ruch, na př. ve Francii, když obnovovala zpustošená území, ale za to existuje tak silná fluktuace dělnictva, že to působí přímo destruktivně na veškeru výrobu a že musilo býti zákonodárnou, ba brachiální cestou tomu čeleno. Znehodnocování valuty znehodnocuje reální hodnotu mzdy, i když mzda v absolutních číslech je dnes vyšší než před čtyřmi lety. Nespokojené dělnictvo, které při tom je přec jen stavem v SSSR. nejvíce privilegiovaným, samo kazí pětiletku svou fluktuací, nedisciplinovaností, pracovním lajdáctvím, nedovedností, špatným zacházením se stroji, svěřenými nástroji i jiným inventářem. Byly učiněny přímé kroky k nápravě a sice autoritou dnes nejvyšší, Stalinem, který v šesti bodech stručně stylisovaných, poukázal na hlavní nedostatky a naznačil též cestu k nápravě.

literatura a umění

Všeobecně je dnes zavedena akordní práce, restaurována osobní odpovědnost, obnovena úcta k odbornictví, provedena diferenciacie odměn za práci podle jakosti a dovednosti. Všechno to zatím málo pomáhá. Mnohem lépe by pomohlo, kdyby dělník na vlastním těle pocítil, že i jemu se daří hmotně lépe. Nabytí revolucí mnoho práv, ale zdají se mu za dané situace k ničemu, žije-li vlastně rok od roku hůře. Nevyjadřuje svou nespokojenost otevřeně jednak že se bojí, jednak že k otevřenému odboji dosud nespokojen není a sotva kdy bude. Jeho pracovní nadšení však rok za rokem vyprchává a dnes je udržuje vlastně jen mladá generace, která je jinak vychovávána, která nezná ani život dřívější, ani život ostatního světa.

Toto všechno je ovšem jasno i vedení komunistické strany i vedení státu a proto pětiletka následující bude věnována hlavně zvýšení hmotného blahobytu nejširších vrstev. Bude to však program z nouze, poněvadž průmyslová základna sovětská první pětiletkou dohotovena nebyla a zejména sovětský militaristé budou těžce nésti, že průmyslový program nebude plně dodělán. Vzhledem k této okolnosti však lze tím spíše očekávat, že i v budoucím období sovětská politika bude upřímně mírová.

Přeměna Ruska.

Ačkoliv nesnáze, s nimiž se výstavba první pětiletky potkávala a potkává, jsou obrovské a mnohé se nedaří podle jejích plánů, přec jen je třeba přiznati, že tvář Ruska se každým rokem víc a více přetvořuje, že vyrůstají nejen nové veliké, nákladné a technicky dokonalé objekty v průmyslu a zemědělství, ba celá nová odvětví výrobní, nýbrž že i celkové vzdělanostní niveau a všeobecný rozhled národu SSSR. vzdor zmíněné již polovičitosti a jednostrannému diletantismu a přes všechna strádání se neustále zvedá. Lze všeobecně za správnou charakteristiku dnešního stavu věci považovati to, co napsal na prahu závěrečného roku první pětiletky Obolenskij-Osinskij, jeden z plánových ředitelů pětiletky, náměstek předsedy státní komise plánové a nejmladší člen leningradské akademie nauk:

„Provedení pětiletky za čtyři léta bylo dosud generálním hešlem, nyní však je to konkrétním, běžným úkolem. V podstatě to znamená, že končíme přechod — v čase, nikoliv v prostoru — do nové země, do jiné než je ta, v níž jsme se zrodili a v níž jsme vyrostli, do země pětiletky, do země, v níž základna socialismu je pevně zasazena a kde na této základně rychle se bude rozvíjeti systém socialistického hospodaření a veřejného života.

Jestli budeme pokračovati ve srovnávání s putováním a přechodem, pak musíme říci, že toto přecházení do nové země není méně daleké nebo méně složité, než kterékoliv „stěhování národů“, jak je znají dějiny lidstva. Avšak historické výsledky našeho přestěhování jsou nesrovnatelně větší. Neboť náš přechod znamená, že více než sto národů, které tvoří svaz sovětských socialistických republik — a mezi nimi je mnoho národů, které stojí na nejnižších stupních hospodářského i společenského vývoje — blíží se pod vedením proletariátu a za zuřivého třídního zápasu se svými dřívějšími utlačovateli, k socialismu a ukazuje tak cestu všemu lidstvu. To je ta etapa, kterou v historii celého světa znamená rok 1932, závěrečný rok první pětiletky!“

Přes veškeré kritické stanovisko, které k sovětům a k jejich dílu v Rusku máme, musíme přec jen přisvědčiti, že v mnohém Obolenskij-Osinskij líčí se svého hlediska věci správně. Rusko se přetváří, Rusko se mění, silou obrovských obětí svých příslušníků, obětí často brutálně vynucovaných a postupně co do zevnějšku zařazuje se mezi země západního světa. Svou politickou strukturou je mezi nimi živlem cizorodým, svou společenskou strukturou nepřátelským, svou hospodářskou strukturou přímo antipodickým. Chystá se všemi silami k historické, světové soutěži a první pětiletkou tvoří si pro tuto soutěž kovovou důkladnou základnu!

Otto Rádl:

Český spisovatel a český film

(Rozmluva s Vladislavem Vančurou.)

Dva filmy.

Velká filmová společnost chystá u nás dva filmy s vaší spoluprací. Nejprve studentskou historií „Před maturitou“, a po ní „Útěk do Budína“. Jak to, že jste se po neúspěších Karla Čapka a Kopty odvážil do lvové jámy, která se jmenuje český film?

Myslím, že jsme na dosavadních literárních neúspěších českého filmu z valné části vinní sami, my spisovatelé. Nestarali jsme se o to. Ignorovali jsme celý vzrůst a rozvoj filmu. Byli jsme hrozně indolentní. Já jsem k tomu měl sice také blížky osobní důvod, když jsem viděl, jak to dopadalo s náměty Nezvalovými ve filmu. Ale poměr literatury k českému filmu se musí konečně změnit. Myslím, že dnes je taková doba, kdy na všech stranách se počínají lidé k filmu dívat s novým vztahem; přesvědčil jsem se o tom rozmluvami s Leopoldou Dostalovou, s Kohoutem, s Goetzem, s Hilarem, s Dostalem, s Pujmanem a s množstvím jiných. Přiznal jsem se tedy i já, že mne film jako umělecká forma neobyčejně zajímá...

Pod jakým titulem jste se uvolil ke spolupráci?

Jako umělecký spolupracovník. Podnikatelé firmy A.-B. mi svou autoritou garantovali možnost opravdu plně spolupráce při celém postupu filmování od scenaria až po realizaci v atelieru, přistoupili mi bez debaty na spolupracovníky, které jsem si vybral, na Bedřicha Feuersteina i na E. F. Buriana, takže doufám, že se tomuto našemu kádru podaří přece jen prosadit naše umělecké úmysly.

Čemu se říkalo český film?

Pokud vím, byl jste během celého filmování jednoho z posledních českých filmů v atelieru a předsvědčil jste se asi již zblízka, čemu se u nás říká filmování?

Polekalo mne to trochu, když jsem viděl, jak se sedí až do poslední chvíle nad pivem v kantině, bez nejmenšího tušení, jaká scéna přijde, jak bez jakékoli zkoušky vstupují tito herci už do rozžatých světel, honem se jim řekne: „Ty uděláš tohle, půjdeš asi semhle a řekneš asi tohle...“, když jsem slyšel, jak své beztak povážlivé dialogy ještě pokud možno z vulgarisují, a jak při tom ještě krouťují co nejnepřirozeněji ústy a mluví jako ve starodávném kabaretu, měl jsem z toho hrůzu. Při tom ještě dělají objevy: někdy si na některé takové improvizaci hrozně zakládají, pak si zavolají fotografa, aby jim to vyfotografoval, při tom stojí co nejztrnuleji a šklebí se. Ale naopak jsem se zase přesvědčil, že s I n n e m a n e m při jeho pohotovosti a klidu se dá velice dobře spolupracovati. Ostatně budeme mít práci ulehčenu tím, že budeme

filmovati téměř bez herců, většinou s mládeží a se studenty, to bude pro první film „Před maturitou“ nesmírná výhoda. Zmizí to ovzduší kabaretu a polosvěta a kliky, z herců i z komparsů.

Doufáte, že vám bude skutečně umožněno film ve svém stylu podati obrazovou transposicí svého bohatého slovního výrazu na plátně?

Mám dosti optimismu. Doufám, že se nám takovou analogií obrazové dikce podaří udělat. „Před maturitou“ má dosti pevnou architekturu. Námět mi přibližně byl dán, jde tu o vývoj středoškolského profesora z přísného pedanta na člověka chápajícího mládí. Libreto jsem si vypracoval v novelistické formě sám, můj spolupracovník je pak přeměnil na formu scenaria. Objevily se tu leckteré chyby, přeplněnost některých obrazů a přílišná krátkost scén, což jsem sám v prvním nadšení přehlédlnl a později rád uznal.

Máte důvěru, že vám výrazová technika našich režisérů opravdu podá to, co námět bude požadovati? Dosud jsme v žádném českém filmu neviděli, co je to světlo a stín, a tolik jiného.

To je pravda. Žasl jsem v atelieru, jak se všechno řeší šablonovitě, všechny záběry jsou frontální, obrazy nezajímavé, jak se všechno dělá jen docela černé nebo docela bílé, jak se nepracuje vůbec se stínem a nehledí ke struktuře věci. Tam třeba padá světlo do pokoje, ale ozáří jen záclonu, nic víc, nevyužije se za tvůrčí motiv, který formuje prostor...

Nové cesty.

Viděl jste, co po téhle stránce dovede se světlem a polosvětlem Sternberg, třeba v docela banální scéně „Šanghajského expresu“, při výslechu na nádraží, kdy všechny osoby čekají dole pod schodištěm, nebo ve scéně při stažených žaluziích v „Americké tragedii“...

Toho si právě u nás režisér vůbec nevšímá, toho, co bylo mistrně využito už v „Potěmkinu“ při těch různých průhledech mřížemi. Světelná technika našeho filmu je neuvěřitelně primitivní. Nepomyslí se ani na to, měnit osvětlení průběhem některé scény. Nezkouší se osvětlení. Stejně, jako tolik jiných věcí. Třeba ticho. Chceme využít mlčení, pausy, jako dramatické složky v obrazu i v hudbě. Takových věcí je sto. Český film má největší problém v otázce své formy.

Doufám, že pro počátek, než dospějí naši realisátoři ke všem jemnostem a rafinovanostem formálním, přinese vaše spolupráce alespoň do českého filmu novou materií, nové látky, nový obsah. Celá ta dosavadní mizerie, všechnen postrach všech mladých lidí před pouhým označením „český film“ plyne z té zoufalé obsahové prázdnoty. Český film mluví vždycky jen o věcech, do kterých nikomu z nás nic není, které nás nepohnou a nezajímají. Látka českého filmu musí přinášeti dnešek a jeho problémy. Prostý divák chce, aby se postavy v díle, na něž se dívá, zaměstnávaly jeho problémy, aby jim dělalo starosti totéž co jemu, aby milovaly a nenáviděly stejně jako on...

Myslím, že se tematičnost nemusí tak zdůrazňovat. Jistě, lidské prožití musí být podkladem věci, určitá empirie musí býti v základech díla, ale teprve forma umocňuje tento životní obsah. Na formě záleží a forma je problémem. Taková „Balada o očích topičových“, to není nic než vulgární fakt z novinové lokálky. Teprve básník svou formou ji proměňuje v uměleckou realitu. Tím, že životní jev po různých stránkách deformuje. Tím, že vyzvedává složky emotivity. To jsou ty loci communes, které nesou celé dílo. Také Dostojevský je veskrze lyrik, proto je umělec. Proto je jeho dílo srozumitelné všem. Láska není lyrika, to je pro čtenáře životní fakt.

Umělecký problém je jedině problém formální. Forma uměleckého díla je celý jeho poměr k faktům, způsob jejich rytmisování. Fakta se spojují určitou ideou, proto je umělecké dílo něco jiného než pouhá reportáž. Dobrý film se neliší od dobré básně: má určitý kánon, který nesmí být porušen. Umění, to je aktualizace určitého problému. Tato aktualizace může však býti pouze formální.

Látka a forma.

To je jistě správné. Umění tkví ve formě. Ale formu uměleckého díla vnímáme o sobě jen my; pro prostého diváka forma neexistuje. Působí na něho, on bez svého uvědomění podléhá její sugesci, ale jeho zájem se přece jen obrací vždycky k empirickému obsahu, k náplni životních fakt, k reálnému světu, který se v díle obrazí. Snad vnímá divák ještě ideovou tendenci, kterou jsou fakta určitým způsobem ozařována a zbarvována. Ale forma uměleckého díla sama o sobě je mu lhostejná. Myslím, že v našem filmu, jehož vnímání se dosud nepovzneslo až k otázkám umělecké formy, je třeba začít od látky a velice pozorně dbáti i čistě obsahové složky díla.

Ano, určitá realita tu musí jistě být, jinak by bylo dílo zavěšeno mezi nebem a zemí. Ale umělecké dílo je měřítkem této reality a básnické představivosti. Na příklad: děvčata jsou svěřována k výchově neschopné učitelce. To je banální fakt, který se nikoho zvláště nedotýká. Určitým spojením, určitou básnickou visí nás však o této pravdě někdo znova přesvědčí ad hoc: to je básnická tvorba. Forma básnického díla je od jeho obsahu neoddělitelná. Forma také neoddaluje od obsahu. Tolstoj na příklad je nejsilnější právě tam, kde je nejformálnější, totiž tam, kde je nejprostší. Chaplin byl pokládán za šaška, za pouhého klauna, který vymýšlí směšné situace, a náhle přinesl něco tak geniálního, jako „Pařížskou maîtresu“, svůj režijně nejdokonalější film. Tady všechno bylo tak prosté, že nikdo ani nevěděl, že vnímá vrcholné umění. Chaplin ukazuje fotografie auta, dítěte, smutek, spleen, veselí, groteskní scény, nic než situační komiku, a náhle přinese „Kida“, kde je místo komiky situační všude náhle komika názorová. To je všechno otázka umělecké formy. Nemyslím takovou formu, jako je třeba Piccabiova, to je už čistý artism, čistá kabinetní práce, která je v poměru k práci na konkrétním filmu jako histologický kabinet k medicíně.

Pouhé téma nic neznamená. Poměr mladého muže a dívky třeba je ve všech filmech. A přece skoro nikde není řešen. Teprve forma musí toto téma umocnit, abychom někam došli; básník musí míti určitý for-

mální úmysl, aby reálný námět mohl dojíti nějakého uplatnění.

Rusové a Chaplin.

Myslíte, že ruské filmy působily také pouze formální invencí Pudovkinovou anebo Eisensteinovou, a ne svým životním obsahem, svou reálnou náplní? Připustil bych to konečně u podobných vrcholných děl, jako je „Potěmkin“ nebo „Generální linie“, ale viděli jsme mnoho ruských filmů, kde tato formální složka byla daleko slabší, anebo byla docela zatlačena, a přece na nás mohutně působily svou pouhou životní náplní. Třeba takový „Dům na Trubné ulici“, to je formálně a umělecky docela slabý film, idea stíhání onoho maloměšťáctví na těle komunismu je násilně snesena, a přece je to dílo úžasně svěží a radostné svou bezprostředností, svou dokumentárností, svou věcnou pravdivostí. Myslíte, že tu v ruském filmu je také rozhodnou věcí forma?

Ovšem. Ruský film sice traktuje nový světový názor. Ale působí z něho na nás jen jeho forma. Ona nás okouzluje. Myslím, že v tom je určitý paradox, něco tragického: ruský film přes veškeré své poslání sám nemůže nikoho obrátiti ke komunismu. Podívejte se na empirický obsah takového „Potěmkin“, kde se vypuknutí vzpoury musí motivovati něčím tak primitivním, jako páchnoucím masem na lodi. To je umělecký nedostatek, to je hrozný problém. Realita se musí deformovati. Mluvili jsme o tom nedávno: bude-li třeba někdo státi před napsáním filmu „Sarajev“, objeví se mu tatáž otázka. Bude nucen vymýšleti novou realitu. Umělecké dílo je artefakt, musí skreslovati skutečnost a převáděti ji na skutečnost novou. Vzpomeňte si na něco tak idiotického, jako ona chatrč balancující na horském hřebenu ve „Zlatém opojení“: to má čirou moc básnivosti.

Právě tato básnivost nás spojuje se čtenářem, jejím prostřednictvím na něho působíme. Jedním z nejdůležitějších faktů umění je jeho emotivita. Člověk může zchudnouti nebo zbohatnouti, prodělati revoluce, hlad, bídu a co všechno možné, a přece si vzpomene vřdycky zase na události spojené s určitou emocií, na první hubičku, na to, že viděl někoho umírat nebo podobně. Vytržení mladých milenců je bližší lidstvu než jakýkoli sociologický problém.

Nezáleží na tématu. Každý námět je básnický. Co zasluhuje respektu, je člověčina. Velicí básníci pracovali ve všednostech. „Salambô“ je věc strašně odlehlá a přece je to ohromný komplex lidství. „Anna Karenina“, to nic není: vulgární případ manželské nevěry a nějaká ruská společnost pod tím. „Zločin a trest“, to je triviální soudnička, pouhá kolportáž, senační historka. Na čem záleží, je, že Flaubertova, Tolstého, Dostojevského básnivost povznesla tuto látku. V divadle se obměňují už od dob řeckých stále tytéž náměty. Nová básnivost jim však dává vřdycky novou sílu.

Umění je v člověku.

Umění přechází z díla do člověka. Jsem přesvědčen, že umění naučilo člověka citu. Každý lékař se o tom přesvědčil, jak umírající lidé imitují určité básnické představy, neboť v každém z nich dřímá básník.

Témata uměleckých děl se budou věčně opakovat. Nikdo nevymyslí nic jiného než lásku a smrt, zradu a pád hrdiny, to je, myslím, všecko... ještě je touha. Nic jiného nemůže být námětem umění, nikdo na nic jiného ještě nepřišel. Obsahem „Dona Quijota“ není nic jiného než blouznivost.

Podvědomí nás spojuje s čtenářem. Básnické podvědomí tvoří člověka i umělce. V něm tkví naše determinisace, determinisace naším selstvím, naším barokem nebo podobně.

To jsou všechno otázky formy. Umění má také sociologické poslání, ale teprve ve druhé řadě. Je pravda, že existují prokletí básníci, jako Lautréamont, jejichž četba působí škodlivě, to je ale otázka pedagogická, to nemá s uměním co udělat. Mně se třeba teď podkládá, že jsem řešil ve svém posledním románu poměr slovensko-český. To mne ani do smrti nenapadlo.

Umění tedy působí na široké davy pouze svou formou, bez ohledu na svůj životní obsah, nebo na svou ideovou tendenci, již nové Rusko přikládá takový význam?

Umění působí jedině svou básnivostí. Lidé mají v sobě všichni složku básnivosti. To je vidět v davu. Což pak by bylo možno, aby někdo na světě pohnul šest milionů lidí k tomu, aby vzali pušky a šli do války? A přece šli. To je forma básnivosti v člověku, která na sebe vzala destruktivní formu. Jsou opojeni rozbíjením. Složka básnivosti je nutí k pohybu.

I nejprostší lidé básní ve svém životě. Umírající se bez úmyslu stávají patetičtí, hrají výstupy. U lůžka nemocných se odehrávají emfatické komedie: podvědomě. Lidé tam už přišli s touto potřebou. Kdyby toto anonymní herectví v člověku neexistovalo, nemělo by umělecké dílo na světě ohlasu, nebylo by ho potřebí. Měl jsem pacienta docela prostého, spíš cynického, který dostal carcinom laryngu. Od té chvíle stala se z něho osobnost zaostřená na každý detail svého vnějšího chování, velebně, který si režíroval každý svůj pohyb. Z toho je vidět, že báseň má funkční místo v lidském životě.

V českém filmu stojíme na nové zemi. Nemá dosud formy. Nemá básnivosti. Všechno tu leží před ním. Proto mám velikou důvěru v jeho nové cesty.

Život a instituce

Ferd. Peroutka:

O člancích, které vzbudily pohoršení

I.

Už ho máme!

Ano, byl dopaden, on, který ničí morálku a vrozenou čistotu našich žen a dívek obrací v nečistotu, on, který je odpověden za sexuální poměry naší doby, on, succubus a inecubus dohromady. Konečně se dobře smýšlejícím občanům v „Křesťanské revui“ a některým jiným podařilo zjistiti pachatele. Jak se zpravodaj „Křesťanské revue“ dovídá, jest to dr. Otto Rádl, pisatel smutně proslulých článků „Ona“ v revui „Prítomnost“, která je zřejmě spoluodpovědná.

Pohoršení bylo hojné, ale myslím, že objevení p. dra Rádl s jeho články vzbudilo jako vedlejší produkt i pocit ulehčení. Bylo jednou řečeno, že duch lidský se může ukojiti leda v generalisaci. Je třeba dodat: a v personifikaci. Konečně se našel někdo, komu je možno osobně přisouditi vinu za nepříjemná fakta. Dosud bylo zlo rozptýlené a nepostizitelné; bylo tak málo naděje, že je postihneme polemikou, jako že kulkou trefíme a zničíme prach na silnici. Ale nyní jeden spoluobčan laskavě nám poskytuje svou osobnost, abychom si v ní personifikovali ono drobounce rozsypané zlo. To se už daleko lépe střílí a trefuje. Kdežto dříve jsme dobře nevěděli, kde zakročit, nyní můžeme doufati, že vyplníme zlo, jestliže polemikou potřeeme nebo vůbec nějak zahubíme dra Rádlu. Z toho vzniká pocit ulehčení. Dr. Rádl je vlastně neocenitelná duchovní posila pro moralisty: vzbuzuje v nich ilusi, že boj je lehký a cíl blízký; že stačí potlačit zlé a nesvědomitě lidi, aby věci zase rázem byly takové, jaké mají být.

Článek, který se o té věci vyskytl v „Křesťanské revui“, patří mezi nepronikavé a značně tupé výkony toho časopisu. Dejme tomu, že p. Rádl opravdu ničí pohlavní morálku. Ale křesťanství ji přece přísně buduje. Křesťanská kultura je stará devatenáct set let, panu Rádlu je třicet. Jaký to titán, když se mu podařilo dílo tak staré za tak krátkou dobu rozbít! Jediná, opravdu rozumná otázka by však byla: proč prohrává křesťanství se svou sexuální morálkou proti autorovi článků „Ona“? O tom, že to prohrává, by nemělo být sporů mezi lidmi, kteří těší se přednosti viděti jasně. Vskutku, páni křesťané, proč jste nedovedli tomu zabrániti? Representovali jste přece evropskou kulturu po hezkou řadu století; všechna oficiální moc byla vaše nebo vám naprosto blízko. Jestliže tedy nyní dějí se věci, z nichž mnohé ani nám se nemohou líbiti, koho bychom měli spíše obviňovati než vás, kterým jsme byli svěřeni? Proč jste slabší než nějaké nové, neznámé síly, které vás odsunují s vašimi kategorickými imperativy?

„Dr. Rádl je vinen“ — to je ta pohodlná a nevědecká formulka, která má zastříti skutečnost, že křesťanská pohlavní morálka pozbyla síly a vlivu, že sexuální poměry jsou v přerodu, a že to, co bylo, nebude. Teorie, že někdo je vinen příchodem nové doby, je ubohá. Stále mluvíme o přicházející nové době: myslíte, že je možno, aby přišla ve všem jiném, že však zakročí nějaký stydlivý anděl a zařídí, aby v oboru pohlavní morálky všechno přesně zůstalo při starém?

Muži se zlobili.

Nejen křesťané se zlobili. Zlobili se také muži vůbec, jakožto zástupcové tohoto vznešeného a roztomile panovačného druhu. Pan dr. Rádl, posel neblahý, nám mužům napovídal spoustu nepříjemných věcí o úpadku našeho panství, a velmi se obávám, že v diskusi nebyl vyvrácen. Ano, přátelé, důvodně se zdá, že to prohráváme, a že to, co se děje, citelněji než nějaké to nevinné „votes for women“ zatřese dosavadní mužskou posicí. Hlavní příjemnost této posice vystihl, myslím, dr. Rádl dobře. Byla v tomto: „Ty jsi zcela má, a já jsem jen mírně tvůj.“ Nyní ženy nám říkají, více činy než ústy: „Já jsem svá.“ Nutí nás, abychom v sobě oslabili majetnický pud, a každý omezovaný pud se kroutí a je mu nepříjemno.

Tak zvaná věčná láska.

Ačkoliv by se dosud mohlo zdáti, že mám nudný úmysl, opakovati ještě jednou, co zde už pověděl dr. Rádl; není to pravda. Zamýšlím psáti polemiku. Jeho analyza poměrů není špatná; má pravdu, když tvrdí, že podle staré morálky se nežije a nové není. Ale když už analyza, třeba správná analyza, je hotova, co potom?

Není zcela jasno, jak daleko zamýšlel dr. Rádl jíti v závěrech. Vypadá to tak, jako by občas váhal, má-li býti zcela statečný nebo jen méně. Ale skoro za jisté můžeme pokládati, že aspoň do té míry, jako se přimlouvá za volnou lásku, přimlouvá se také za t. zv. lásku věčnou. V podstatě říká asi to, co v Platonově „Symposiu“ praví Eryximachos: „Jest věda lékařská vědou o erotických poměrech, touhách těla, co se týká naplňování a vyprazdňování.“ Obávám se, že každý směr, který chce organisovati pochod k t. zv. věčné lásce, musí nakonec dospěti sem, kde je smutno a i nudno: naplňování a vyprazdňování — tertium non datur, non dabitur. Není zřejmo, na kterém místě svých výkladů by se byl dr. Rádl povznesl nad tuto nauku. Promlouvá hojně o lásce, ale nepokusil se stanoviti, čím se liší láska od fysického aktu, o jehož podrobnostech má imponující zásobu vědeckých termínů, či zda se neliší vůbec. Odhodláme-li se pokládat lásku za nic více než za známý a oblíbený fyziologický děj, pak nevěstce patří titul „kněžka lásky“, který jí dávají spisovatelé třetího řádu; pak musíme v nevěstinci vidět místo, kde je nakupeno více lásky než kdekoliv jinde na světě, a soška Amora nemůže býti nikde tak vhodně umístěna jako nad rudoú plyšovou pohovkou v separovaném pokojíku v baru. Ale prostá a známá pravda jest, že to vůbec nejsou místa lásky, a dr. Rádl, kdyby sebe podrobněji, jak ostatně činí, popisoval zajímavé a příjemné procesy, které se dějí v těle při koitu, nemá naděje, že se mu při tom podaří zachytiti a zjistiti lásku, a mohl by jít studovat erotiku ke kohoutům a slepicím bez nebezpečí, že mu unikne něco charakteristického. Jestliže láska není více než „promenáda určitého sekretu organismu, vznikajícího v testech, shromažďujícího se v epididymidě, promenujícího odvodným ductem přes ampulli a skrze ductus ejaculatorius až do urethry — ve spojení s určitou reakcí nervů a s určitým soukromým potěšením“ (a zdá se vskutku, že je to nejuplněnější definice lásky, kterou dr. Rádl podává), pak má pravdu spisovatelova kočka, která myslí, že její pán večer „škrábe černým drápkem do bílých blan“, a pak není polibek více než položení úst na ústa tak, aby nosy nepřekážely. Ale který materialista by mohl býti tak optimistický, aby se domýšlel, že, když byl toto řekl, řekl vše podstatné o polibku?

Dr. Rádl, řekl bych, protěžuje střízlivý koitus proti romantickému citu, který býval protěžován dříve. Jeho střízlivost je někdy přílišná: tváří se chvílemi, jako by všechny důležité erotické otázky bylo možno řešit antikoncepčními prostředky (technika, říká nadšeně). Ale pak bychom snad mohli nikoliv menším právem očekávat, že všechny důležité otázky spisovatelství by bylo lze řešit plnicími pery a psacími stroji.

Pozorujete už asi, že hodlám upozorňovati na duševní okolnosti a prameny lásky. Ovšem. Jestliže pro to nervosní materialisté už teď mnou budou opovrhovat, doufám, že se mi podaří ukázat, že ono upozor-

ňování na duševní okolnosti je i ve prospěch onoho střízlivého koitu, a že sám fyzický akt, jenž se uznává za „jediné potřebné“, jest jen jako kyvadlo, poháněné strojkem duševna.

do ba a lidé

Dr. Alfred Fuchs:

Umřel Schönggeist

Byly doby, ale je tomu již dávno, kdy slovo Schönggeist, krasoduch, bel-esprit nikterak nebylo přezdívkou, nýbrž poklonou pro člověka, jenž se zabýval krásnou literaturou a jehož duch byl tímto vznešeným stykem s musami zušlechtěn. Doba krasoduchých literárních salonů je daleko za námi, ale typ se udržel ještě dlouho, až do samé války a ještě my jsme byli trochu zasaženi jeho účinky. Jde o typ lidí, jimž zábava o literatuře, o umění, o věcech učených a duševních se zdála nejvznešenějším zaměstnáním ducha a kteří se cítili stykem s těmito krasoduchými věcmi přímo povyšování do stavu šlechtictví. Spisovatel byl pro ně obklopen tajemným nimbem a z literárních jmen vyzařovala prestiž a autorita dnešní mladé generaci již nepochopitelná. Nevím, pokud měl pravdu autor nedávné stati o sportu, v „Prítomnosti“ otištěné, že předválečný inteligent musil být trochu tělesně degenerovaný, aby se mu věřilo, že u něho duch přemohl hmotu, ale jisto jest, že mezi inteligencí knižní a obyčejným člověkem byla před válkou propast daleko větší než jest dnes.

Umřel Schönggeist. Ani ve společnostech literátů se již nemluví o literárních otázkách. Spíše dnes diletuje lyrik v národním hospodářství, než národohospodář v lyrice, jak tomu bývalo kdysi před válkou. Málokomu jest známo, že na př. pan F. X. Hodáč začal svou veřejnou kariéru knihou lyrických básní, o níž v recenzi v „Moderní revui“ napsal tuším Viktor Dyk s věšteckou předtuchou, že tento sešitek lyriky sotva přejde do sebraných spisů autorových. Umřela lyrika, umřel krasoduch, jenom to šaldovské „F. X.“ zůstalo ještě národohospodáři a politikovi. Již ani zamilovaní studenti nemluví se svými dívkami o literatuře. Zdá se nám však, že krasoduch, jenž měl jistě velmi mnoho špatných vlastností, zemřel až příliš důkladně. Bylo v krasoduchovi jistě mnoho hysterického, nepravdivého, ryze ornamentálního verbalismu, ale i když se stal na stará kolena třeba národohospodářem, politikem, nebo i vojákem, přece jenom si zachoval jistou formální kulturu a jistou uměřenost, která se mu neztratila ani v praktickém životě. Francouzští politikové jsou pro to nejlepším dokladem. Který z našich politiků by dovedl napsat monografii o Demosthenovi, aby se pod rouškou učeného pojednání o antickém státníkovi dovedl skvěle vyrovnávat se svými současnými politickými odpůrci, jako to uměl Clémenceau? Věřte tomu, že ta trocha formální kultury velmi chybí generaci, jež zná antiku již jenom z parodií Wericha a Voskovce! Věřu, že se nám nijak nestýská po onom typu intelektuála, jenž chodil věčně na kothurnu a oceňoval věci jenom podle toho, zda jejich název má dost pěkný zvukový valeur;

vždyť na š e generace to byla, jež jej první pomáhala zabíjet. Ale ve zralejším věku člověk teprve vidí, co měl společného se svými drahými nepřáteli. A tak jest tomu i s tím mrtvým Schönggeistem. Drahý nepříteli, zdá se nám, že jsme si spolu přece jenom dobře rozuměli, skoro lépe, než s těmi, kdož vypěstovali svoje kvítí na tvém hrobě, ježž jsme my pomáhali kopat!

Při své pražské návštěvě stěžoval si Thomas Mann, že jistá část německé mládeže je přímo pyšná na svůj nedostatek vzdělání a nedostatek tradice. Bylo by jistě pošetilé, kdybychom po způsobu starých kantorů hubovali na zesurovující sport nebo zplošťující zájem o techniku, ale hrabě Kayserling neměl přec jen zcela nepravdu, když mluvil o „generaci šoférů“. Zdá se často, jako by kulturní problémy vůbec byly zmizely, totiž takové kulturní problémy, jež nejsou věci jenom několika specialistů, nýbrž věci všech vzdělanců. Pohybujeme se mezi jednostrannými odborníky a polointeligenty, a zdá se nám, že národohospodář diletuující v literatuře je přece jenom sympatičtější než literát diletuující v národním hospodářství. Spirituální modré punčochy mluvící o transferu, moratoriu, devisách a remboursoch jsou rozhodně protivnější než paničky, jež se pro svůj čaj doma připravily na konversaci o architektuře maurských mešit a o El Grecovi. Stále ještě právem platí za větší úhonu plésti si Schillera s Goethem, než nevědět, proč jezdí električka. Právem: protože v duševní kultuře jde o nejzákladnější věci společné všem trpícím a hledajícím duším, kdežto při poučení fyzikálním jde o věc, již může pochopit dítě i divoch, jenom je-li dostatečně chápavý. Běda pak evropské kultuře, když se zmocní jejich civilisačních prostředků lidé bez duševní kultury! Kde vládne obratnost a chytrost bez moudrosti, tam začíná rozvrat a brachiální násilí. Myslím, že jednostranná strojová civilisace americká jest bližší únosům a vraždám dětí a gangsterismu, než sami tušíme. Kult vnějšího úspěchu, nedostatek respektu k věcem, jež se nedají prodávat a kupovat, povrchnost a dobrodružnost, naivní zastírání očí před složitostí života má po čertech praktické následky a není nikterak věci jenom literární. Schönggeist umřel, Schönggeist byl popraven, zahynul v zákopech a měl četné hříchy. Jak se však praví v „Caesaru“ (v Shakespearově, ne Voskovcově & Werichově):

„Zlo, které lidé činí, žije po nich.
Čin dobrý bývá pochován s jich kostmi.
Tak buď i s Caesarem... Zde čacký Brutus
vám řek, že Caesar ctižádostiv byl
a Brutus jistě ctihodný je muž.“

Ano, Brutus je ctihodný muž, i ostatní jsou muži ctihodní, a nijak nemíním po způsobu Marka Antonia vás pobouřit proti vrahům Schönggeistovým, ale jeho smrt pořádně odnesou všechny způsoby duchovní tvorby: i po stránce hmotné.

Schönggeist měl mnoho vad a měl jich zejména mnoho ve svém charakteru. Měl jich tolik, že svedl lidi dokonce k tomu, že začali rozeznávat mezi talentem a charakterem. Diskreditoval vzdělání, protože rozptýlil často svým jednáním pověru, jako by vzdělání činilo člověka lepším. Ale přes všechny tyto zkušenosti troufáme si tvrdit, že jsou jisté věci, kterých by se lidé přece jenom nedopouštěli, kdyby byli vzdělanější. Věřte tomu, že mnoha afér by ve veřej-

ném životě nebylo, kdyby lidé, kteří se dopustili ve veřejném postavení nepěkných věcí, byli bývali vzdělanější, to jest, kdyby si byli bývali více vědomi složitosti života, kdyby byli znali požitky vyšší než je automobil, maitressa a těžký flám. Jistě by bylo méně mocných, jejichž moc se vybíjí do prázdna a jimž slouží jenom k ukojení vlastní ješitnosti. Snad by propast mezi inteligencí a demokratickým aparátem byla menší, kdyby i v té politice bylo více moudrosti než chytrosti a fotrovské uvážlivosti. Jistě bylo mezi Schöngeisty mnoho snobů, to jest těch, kteří zájem o krasoduché věci pouze předstírali bez vnitřního duševního šlechtictví. (Jak známo, vzniklo slovo „snob“ ze zkratky „sine nobilitate“, jež byla přičiňována ke jménům žáků z občanských rodin ve šlechtických kolejiích anglických.) Ale tento snob tvořil často most mezi kulturním pracovníkem a obecnstvem a pomáhal dělat pro kulturu veřejné mínění. Snob ani dnes nevyhynul, ale vrhl se na sport a na národní hospodářství a tam nemůže prospět, nýbrž jenom uškodit, kdežto uměleckým věcem prospíval. Inter crism silent Musae.

Povstane zase po přejití těchto vichřic nový zájem o duševní kulturu s novým typem Schöngeista, snoba a kulturního parazita? Nestýská se nám po nich, ale jejich objevení věští nové jaro, asi jako objevení chroustů. I po těchto poslech jara se někdy zasteskne, trvá-li zima příliš dlouho.

věda a práce

V Praze za padesát let

(Dopravní problém Velké Prahy.)

I.

S počátku, jak známo, jsme se dívali s pýchou, jak roste Praha a jak se zrychluje a houstne život v jejích ulicích. Přes všechnu konservativnost uchvacovalo Pražany moderní tempo velkého města. Ale potom se začalo hubovat; pěšky i v jízdě: přeplněné tramvaje — začpané křižovatky — bláznec na ulicích — žádné spojení s městským obvodem. Městští otcové se dali do přemýšlení. Zavedly se — konečně — jednosměrné ulice, omezila se pomalá doprava ve vnitřním městě, stavěly se refuge — ale sotva jsme si na to zvykli, znovu otvíráme ústa k hubování: nad ucpaným provozem křižovatek Na Můstku, u Masarykova nádraží, u Musea a na jiných originálně těžkých dopravních uzlech.

Kdo se v těchto dnech odhodlá, aby jel na konec Podbabské třídy a zašel do nové budovy garáží městských autobusů, najde tam mnoho receptů na lék proti tomu všemu. Stěny improvisovaných kojí jsou polepeny obrovskými plány Velké Prahy s okolím, sty detailních skizz a diagramů, a na stolicích leží knihy, jež doplňují teoretickým výkladem výstavu, představující výsledek „Soutěže na vypracování všeobecného dopravního programu pro území Velké Prahy a jejího zájmového obvodu“, kterou vypsal a částkou 1,500.000 Kč dotovala Správní rada elektrických podniků hlavního města Prahy, jako úřad nejvíce interesovaný řešením problému. 19 účastníků po roce práce podalo návrhy, z nichž jen dva nevyhověly podmínkám. Ale stojí za zmínku, že jeden z těch dvou vymkl se předpokladům soutěže revolučním činem: navrhuje založit nedaleko dnešní Prahy zcela novou. A ještě informativní poznámku: z 19 návrhů bylo 18 čistě domácí práce, jen

jeden cizí — německého původu, klasifikovaný (152 b.) porotami technických a hospodářských odborníků jako čtvrtý. Tři návrhy před ním dostaly shodou okolností stejný počet bodů (168), byly uznány za rovnocenné a poděleny stejnými cenami i odměnami. Ostatní práce obdržely jen odměny a 11 z nich bylo ještě zakoupeno, aby aspoň detailů z nich bylo později využito.

Před těmito plány se teprve probouzí smysl pro problém, který jsme dřív objevovali jen v detailech křižovatek a přeplněných tramvajů. Praha vyrostla ze svých starých šatů, všechno je jí malé — mají se přešívát staré nebo kupovat nové. Není peněz ani času a logický je kompromis, patrný na všech návrzích.

Jaký problém se řeší?

Padesát, sto let je mnoho na člověka, ale minimum na život města. Účelem dopravní a komunikační soutěže bylo zajistit aspoň toto minimum programem, který by již nebyl jen přístipkárstvím. Oficiální regulační a železniční plán, vypracovaný státními úřady, přihlížel již k potřebám vzrůstajícího města, a speciální soutěž dopravní měla ukázat jeho oprávněnost. Předem lze zjistit, že tento důkaz byl soutěží v zásadě podán. Aby mohli soutěžící zodpovědět 10 otázek, vyčerpávajících obsáhlý program, dostali 145 statistických a grafických příloh, k nimž sbírala data o veřejné i soukromé dopravě také zvláštní studijní kancelář při ředitelství elektrických drah již od r. 1923. Soutěžící museli sledovat časový postup, v němž se předpokládá vzrůst Prahy až na 1,500.000 obyvatel, a zůstaneme-li jen u obecně zajímavých problémů, musili odpovědět na otázku, potřebuje-li Praha rychlodráhu, ať vedenou na povrchu, nad ním, nebo pod zemí. Tyto na pohled jednoduché otázky bylo ovšem nutno vymotat z klubka jiných, nerozlučně souvisících otázek. Nešlo již o řešení statických problémů, jakým by bylo na příklad řešení městského půdorysu, ale o řešení dynamického problému, daného vzrůstem veřejné i soukromé dopravy, rozšiřováním městského obvodu, zhuštěním osídlení Prahy. Vzda-lují se od nás doby, kdy zaměstnanec bydlel nedaleko svého působiště; dnes se téměř obecně musí počítat s oddělením bydliště a pracoviště a tedy se skutečností, že provoz je roz-množen rostoucím počtem lidí, kteří i několikrát za den musí z periferie zajíždět do vnitřního města. Tím vznikla potřeba zajistit dopravu, která by zároveň snesla zvyšování intenzity i zvýšení rychlosti. Možné to je jen radikální úpravou městských komunikací, jak je již zakreslil regulační plán, který soutěžící měli kritisovat, opravit nebo doplnit, tak jako plán železniční, počítající s odstraněním nebo aspoň s novou rozsáhlou úpravou nádraží v městě i na obvodu.

Návrhy odměněné cenami.

Jsou tři a byly zhodnoceny stejně, a o jejich pořadí rozhodla jen abeceda. Podle té se jmenuje jako první heslo „Můstek—Masarykovo—Museum“ (M—M—M) a autorem je Akciová společnost, dříve Škodovy závody (s řadou spolupracovníků). Druhý návrh „Střední cestou“ podala Akciová společnost Českomoravská-Kolben-Daněk (s řadou spolupracovníků) a na třetím „Studie 1930“ je podepsán Inž. dr. A. Voigts.

Návrh pod heslem M—M—M (na němž spolupracoval prof. inž. Vl. List — jenž s inž. Belladou již r. 1926 podal městské radě pražské návrh na podzemní rychlodráhu) doporučuje nahradit či doplnit tramvaj autobusy a trolleybusy a podzemní drahou. První trať by měla být v provozu již roku 1936 v oblouku od nádraží Libeň přes Poříč, Můstek, Národní divadlo a pod Vltavou na nádraží Smíchov. Druhá trať: nádraží Dejvice—Klárov—Staroměstské nám.—Můstek—Mu-

seum—Nuselské údolí—nádraží Nusle měla by být otevřena do r. 1942 a do r. 1950 třetí: Výstaviště—Bělského tř.—Vltava—nádraží Denisovo—Masarykovo—Wilsonovo—Museum—Flora. Celkem by měřily trati podzemních drah 21.3 km (náklad 1.370 mil. Kč). S dnešní i zlepšenou sítí tramvají lze podle projektu vystačiti jen do r. 1935, kdy již by bylo nutné, postupně z vnitřního města odstranit tramvaj. Uvnitř města by zůstal jen provoz busů a soukromých vozidel — otázka podrobněji neřešená — a podzemní rychlé spojení. Návrh již počítá se směrem jízdy vpravo, ukazuje dobrou cestu, jak utvořit fond regulační a dopravní podchycením zisků ze zhodnocení stavebních pozemků a j. a doporučuje oddělení dopravní agendy od obecní správy. V pracovním programu, rozvrženém na 60 let, je ovšem opraven půdorys městské komunikační sítě. Tak se doporučuje boulevard, začínající u Hlávkova mostu a jdoucí téměř přímo rozšířenými nebo nově otevřenými tepnami kolem Denisova a Masarykova nádraží a Vrchlického sadů paralelně s Hooverovou třídou k Museu a rozšířenou Sokolskou třídou na most přes Nuselské údolí. K doplnění komunikační sítě se navrhuje prorazit z Mezibranské ulice novou spojkou ústící do Lazarské ulice, rozšiřuje se podstatně ulice Štupartská, odlehčující Celetnou a j. Zajímavý je návrh spojení Slovanský ostrov s nábrežím (odtok Vltavy tunelem) a to až k Národnímu divadlu a využití rozšířené plochy k provozu i parkování, jehož systém je v návrhu podrobně zpracován. Plán železniční je v projektu zásadně přijat, avšak zjednodušen a doplněn.

Abecedně druhý projekt „Střední cestou“ používá původní dynamické teorie při řešení křižovatek a graficky řeší vztahy mezi okresy, dává vznik středu, k němuž jsou organicky navázány městské čtvrti, 30 dopravních směrů splývá v dopravní kříž, přecházející v podzemní dráhu, jejíž první linka vede ze smíchovského nádraží pod Vltavu na dolním cípu Slovanského ostrova, k nám. Republiky a Královskou třídou na Palmovku a druhá z Břevnova na Chotkovy sady, pod Letnou, Kozím náměstím na Staroměstské nám., Nekázankou k Wilsonovu nádraží, Museu, náměstí Krále Jiřího, k Olšánům a Štěrbobolům. K ní se připojuje na levém břehu Vltavy větev od Podbavy a na periferii se vyvádí trať na povrch, což se uplatňuje u většiny ostatních návrhů podzemních (i nadzemních) rychlodrah. Proti státnímu regulačnímu plánu navrhuje se však podstatně změny zejména v části Nového města v prostoru mezi ulicemi: Národní tř., Příkopy, Revoluční a Resselovou, Sokolskou, Hooverovou a Hlávkovým mostem. K usnadnění komunikace zakládá se řada nových náměstí (v místech ulice Panské, Myslíkovy, Smeček a na rozšíření Jungmannova nám.). Projekt počítá s rychlým vzrůstem počtu obyvatel a intenzity dopravy a také s tím, že se s dnešním dopravním systémem vystačí jen do r. 1935. V úvaze o rychlodrahách oceňuje se stavba 1 km podzemních tunelů na 20 mil. Kč (10 mil. Kč za stavbu 1 km viaduktu) a počítá se tedy s celkovým nákladem asi 774 mil. Kč. Časový postup prací i úvaha o rentabilitě projektovaných prací bude ještě podkladem pro další výsledný projekt.

Projekt „Studie 1930“, vypracovaný přednostou studijního oddělení dopravního při elektrických podnikách pražských,

posoudila jury jako velmi cenný pro konečné řešení pražského dopravního problému. Také tento projekt odmítá síť předměstských tratí Č.S.D. a proti předchozím i podzemním rychlodrahám, místo níž řeší zrychlení a zhuštění dopravy proporcováním tratí pouličních nebo na viaduktech, na nichž však dává jezdit „autobusovým vlakům“, jakémusi novému, ještě nerozřešenému „dorozumivacímu“ dopravnímu prostředku budoucnosti. Projektant pečlivě vyšetřil zákonitost základních složek frekvenčních a matematicky i analyticky ověřil rozbor vzrůstu obyvatelstva. Zjistil, že 88% veškeré dopravy připadá na směry radiální a že nynější soustava dopravní vyhoví jen do r. 1934. Řešením budoucnosti je odstranění tramvají z vnitřního města a nahrazení jich autobusy. Tramvaj však vhodně dává na vnější kruhy městské.

Podstatně mění návrh regulačního plánu. Zřizuje vedle náměstí Republiky nové náměstí u ulice Královdorské, rozšiřuje Dlouhou třídu na 30 m, Husovu na 20 m a na konci Hooverovy tř. zakládá dvě velká dopravní náměstí. Pořizovací náklad na těleso rychlodrah a náklad na busy a tram i úpravu komunikací odhaduje na 1613 mil. Kč a podobně jako jiní hledá úhradu zvláštní dávkou z těch pozemků, jejichž cena novými úpravami stoupne. Ze 17.000 ha plochy Velké Prahy připadá asi 10.000 ha na takto zhodnocené pozemky a dávkou 10 Kč z 1 m získala by se tedy 1 miliarda Kč na krytí větší části nákladu.

Projekty zakoupené.

Je jich 11 a největší počet bodů (152) dostalo heslo „Rychlost — hospodárnost — všeobecné blaho“, jediný projekt, na němž spolupracovala zahraniční společnost Siemens-Bauunion, Berlín, ředitel hamburské společnosti nadzemních drah dr. Stein a společnost Hamburg Hochbahn A.-G. s čs. techniky inž. E. Kabešem a inž. K. Stehrem. Charakteristikou tohoto projektu je pečlivé a podrobné zpracování sítě podzemních rychlodrah, založené zřejmě na velkých zkušenostech německých techniků a schopné dostati se do užší soutěže na stavbu podzemní dráhy, kdyby k ní došlo. Zajímavé je, že projektanti přímo zaznamenávají, že podzemní dráha nebude rentabilní, že však nelze na její stavbu žádat příspěvky z veřejných prostředků, nýbrž získati potřebné peníze zavedením dávkou z pozemků v nezastavěné části města a v blízkosti rychlodráhy (do 600 m vzdálenosti po obou stranách tratí), které se stavbou dráhy zhodnotí, dále dávkou z jízdného, provozními přebytky rychlodráhy a krátkodobou půjčkou 300 mil. Kč. Navrhují celou síť tratí vhodně navázaných na železnice a rozvětvujících se i daleko za obvod pražský — k rychlé dopravě osob i nákladů. Jedna z linek se začíná u Horoměřic, jde k Hanspaulce, Belcrediho tř. (kde se k ní připojuje větev z Troje — tam ještě rozštěpená směry na Bohnice a k St. Boleslavi) na Můstek, pod nímž by byla křižovatka, z níž by linka vedla směrem k Museu (s připojením na Nuselské údolí a od Zelené lišky jednak na Butovice, jednak na Spořilov), pak k Wilsonovu nádraží a okruhem přes Vrsovice, Hostivař, Malešice (odbočka k vojenskému letišti) a pod Prokopovou ulicí zpět na Můstek. Z Můstku by vybíhaly další směry na Kinského zahradu, odtud jednak na Klamovku a Ruzyň, jednak na smíchovské nádraží s linkou na Radotín a druhou k Dobříši. (Dokončení.)

K zařízení vzorné kanceláře a pracovny

je nezbytným: praktický ocelový nábytek „VÄGNERSTYL“, osvědčený dubový nábytek „JERRY“, psací, rozmnožovací a počítačí stroje, jakož i veškeré ostatní kancelářské potřeby od firmy

K. Vagner. Brno-Česká 16.

Exaltace*

Hysterické přemrštění zábrany nevyvolává vždycky představu našich velkých praotců o dábelské posedlosti. Může někdy vytvořit svaté. Normální osobnost nemusí se ocitnouti v konfliktu jen se spleť potlačeného přání nižšího mravního stupně. Její cíle a úmysly mohou být také v konfliktu s neobyčejně vznešenými a čestnými podněty. A když rebelující činitel se uvolní a je s to zabrzdit normální motivy osobnosti, může se stát, že zábrana se bude týkat nikoliv dobrých, zdravých a vysokomyslných výkonů, nýbrž sprostoty a nižších choutek. Máme hysterii vyšší a nižší.

Mnozí mystikové jsou exaltovaným výsledkem neblahého duševního konfliktu. Mohou se domnívat sami o sobě a ostatní lidé mohou jim věřit, že nejsou „posedlí“, nýbrž „inspirováni“. Inspirující síla může být různými způsoby vykládána a zosobňována podle ovzduší myšlenek kolem oné osoby. Náboženský mystik najde ji ve svém Božství, se kterým se spojil a ztotožnil. Nadšený přírodopysk, jako zesnulý Richard Jefferies, shledá, že tvoří jednotu s přírodou.

Nelze se nám pustit do všech těch okouzlujících otázek, které přináší důkladný výzkum mystické zkušenosti. Někdy je to produkt zvláštního druhu cvičení a soustředění, podobně jako schopnost sledovat a hodnotit nesnadný matematický theorem anebo těžkou hudební skladbu. A potom její mechanismus má málo společného s hysterií. Ale je-li v mystikově duši potlačený konflikt a náhlé zjevení, je mechanismus podobný a pak může se projevit nejúplnější obdoba s tím, co jsme zjistili jako pohnutku dábelské posedlosti.

Mimořádně, nedomnívejme se, že mystická zkušenost pozbývá své ceny, najdeme-li, že má psychologickou příčinu v našich vlastních myslích a není způsobena duchem nebo duchy vnějšími a od nás oddělenými. Abychom se vyhnuli theologickým zápletkám, můžeme to nejlépe znázornit na zkušenosti básníků a umělců, ovšem s výhradou, že, jak se zdá, není principiálního rozdílu mezi ní a zkušenostmi náboženských mystiků. Když Wordsworth psal o

„vznešeném pocitu

čehosi mnohem hlouběji přimíseného,
jehož sídlem je světlo zapadajících slunců
a širý oceán a živý vzduch
a modrá obloha a duše lidská“,

* Z knihy Huxley-Wellsů: Věda o životě, jejíž třetí a poslední díl vyjde v nejbližších dnech v nakladatelství firmy Fr. Borový v Praze.

popisoval zkušenost, která, ať už ji on nebo kdokoliv vykládá jakkoliv, může se stát každému člověku, tak jako jemu, jedním z hlavních zdrojů života.

A ať už věříme, že Kubla Khan (který navštívil Coleridge ve snu), anebo Shelleyova Oda na západní vítr, byli inspirováni nějakým duchem nebo bytostí jinou, než byli oni sami, anebo byly výtvořeny jejich vlastních myslí ve zvláštním stavu vzrušení, básně zůstávají velkými básněmi, zřídly radosti a rozkoše, věcmi trvalé ceny.

Zjevy náboženské zkušenosti mohou být velmi obdobné se zjevy chorobné hysterie. Nejpozoruhodnější mezi těmito obdobami je nepochybně t. zv. stigmatisace — objevení se znamení u uctíváčů podobných ranám Kristovým při ukřižování. Nejproslulejší muž, který měl tato stigmata, byl sv. František z Assisi, ale známe dnes více podobných případů, zejména u žen, mnohé z nich jsou zcela nedávné a jsou ověřeny nade vši pochybnost. Vedle znamení na ruce, nohou a boku vytvořily některé osoby znamení, jakoby pocházející od bičování, trnové koruny atd. V každém případě se stigmata objevila teprve po prodloužené meditaci o pašijích a ukřižování. U některých lidí opakovaly se, vyskytnuvše se jednou, ve více méně pravidelných obdobích; u Louisy Lateau, belgického venkovského děvčete, která dostala stigmata 1868, krvácela pravidelně každý pátek. V oněch případech, které vůbec byly řádně prozkoumány, zdá se, že zasažená oblast změkne a zčervená a krev proniká stěnami vlasečnic. Téměř vždy trvá v oblasti stigmat ostrá bolest. A někdy bývá cítěna jenom bolest bez jakýchkoliv viditelných známek.

Římsko-katolická církev sama prohlásila některé z těchto případů za podvody. Jsou všechny důvody k domněnce, že jiné případy byly podvody neuvědomělými, při kterých uctíváči vyvolali si rány sami — anebo spíše nechali je vyvolat na svém těle prostřednictvím podvědomí — což se stává dosti často u hysterio-epileptických osob. Ale zbývá jistý počet zřejmě nefalšovaných případů. U těchto se zdá, že podvědomí opět projevuje svou podivuhodnou moc nad tělesnými funkcemi, vymykajícími se kontrole vědomí, podobně jako se děje při hysterii, kdy se vytvoří duševní slepota nebo ztráta paměti, a v hypnose, kdy se vytvářejí puchýře anebo způsobuje dočasná obrna. Stigmata jsou z těchto zjevů nejnápadnější a mohou se pravděpodobně vyskytnouti jen tehdy, když muž nebo žena se nacházejí v onom exaltovaném duševním stavu, který mystikové nazývají extasí anebo mu jsou blízcí. Stojí za zaznamenání, že mnozí stigmatizovaní (ač ne všichni) byli hysterikové anebo trpěli epilepsií. Proměnili svou slabost v něco, co s náboženského hlediska má neocenitelnou hodnotu.

Jízdním řádem literatury
a poesie je

J A R N Í A L M A N A C H K M E N E

Obsahuje původní příspěvky kme-
nistických autorů a redigoval jej
a 20 karikaturami doprovodil

A D O L F H O F F M E I S T E R

194 stran za Kč 10.—

Expeduje knihkupectví

fy Fr. Borový v Praze II.,

Národní třída 18.

AVENTINSKÉ NOVINKY

P R Á V Ě V Y S L O

J. S. M A C H A R :

TRISTIUM VINDOBONA I.—XX.

Sedmé definitivní vydání

Cena brož. Kč 20.—, váz. Kč 38.—

H. H. RICHARDSON:

ULTIMA THULE

(Osudy Richarda Mahonyho)

Australský román.

Standard Library (Anglo-americká knihovna sv. XXVI.)

Cena brož. Kč 40.—, váz. Kč 55.—

Skvělý román, který jest největší událostí na
francouzském knižním trhu

ANDRÉ MAUROIS:

RODINNÝ KRUH

(Le cercle de famille)

Autorisovaný překlad J. Zaorálka

Cena Kč 32.—, váz. Kč 47.—

V nejbližších dnech vyjde ve sbírce PLUTARCHOS
aventinská knihovna ilustrovaných monografií a životopisů

GUY DE POURTALÈS:

C H O P I N

(Život básníka)

Autor. překlad O. Marka

Cena brož. Kč 40.—, váz. Kč 58.—

Všem, kteří se zajímají o moderní anglickou
literaturu, doporučujeme dílo

ANGLICKÁ LITERATURA

XX. STOLETÍ

Napsal Dr. O. VOČADLO

red. Standard Library (Aventinské anglo-amer. knihovny)

Vychází v týdenních seš. o 32 str. à Kč 2.80 ve sbírce:

STANDARD LIBRARY

(Aventinské anglo-americké knihovny)

U všech knihkupců — Vydává

AVENTINUM,

nakladatelství dra Ot. Storchy-Mariena

Praha II, Purkyňova ul. čís. 6

K znovuvvedení na scénu
Národního divadla
... V hvězdném defilé střídají
se tu skvělé parodoxy s kou-
savými poznámkami o lásce,
neskromnosti, militarismu
i imperialismu. Závěr této
vervní satiry vyznívá v hym-
nus rodícího se zítřku.
L'Européen, Paříž

BRATŘI ČAPKOVÉ

h m y z u

Komedie o třech aktech
s předehrou a epilogem.
V. vydání. Spisů sv. XVI.
122 stran. Brož. Kč 15.—,
vázané Kč 30.—. Zvláštní
vydání na holandu ve vol-
ných arších číslováno a
autory podepsáno Kč 30.—
U všech knihkupců
Nakladatel Fr. Borový v Praze II.